GENERALINĖS ADVOKATĖS VERICA TRSTENJAK IŠVADA, pateikta 2009 m. rugsėjo 8 d.[1]

Turinys

I — Įžanga . . . . . I - 11309

II — Teisinis pagrindas . . . . . I - 11309

A — Bendrijos teisės aktai . . . . . I - 11309

B — Nacionalinės teisės aktai . . . . . I - 11310

III — Bylos aplinkybės ir prašymas priimti prejudicinį sprendimą . . . . . I - 11311

A — Bylos aplinkybės . . . . . I - 11311

B — Pirmasis prašymas priimti prejudicinį sprendimą ir sprendimas „O'Byrne“ . . . I - 11312

C — „House of Lords“ prašymas priimti prejudicinį sprendimą . . . . . I - 11313

IV — Procesas Teisingumo Teisme . . . . . I - 11314

V — Šalių argumentai . . . . . I - 11314

VI — Teisinis vertinimas . . . . . I - 11315

A — Pirmasis prašymas priimti prejudicinį sprendimą ir sprendimas O'Byrne . . . . I - 11316

1. Pirmasis prejudicinis klausimas: gaminio išleidimo į apyvartą momentas . . I - 11316

2. Teisingumo Teismo atsakymo į pirmąjį prejudicinį klausimą analizė . . . . I - 11316

a) Keliapakopė gamintojo sąvoka pagal Direktyvos 85/374 3 straipsnį . . . I - 11317

b) Ieškinio senaties termino skaičiavimo pradžia pagal Direktyvos 85/374 11 straipsnį, atsižvelgiant į funkcinį gamintojo sąvokos aiškinimą . . . . I - 11319

1 — Originalo kalba: vokiečių.

3. Antrasis ir trečiasis prejudiciniai klausimai: gamintojo įtraukimas į prasidėjusį procesą, juo pakeičiant atsakovą . . . . . I - 11323

4. Teisingumo Teismo atsakymo į antrąjį ir trečiąjį prejudicinius klausimus analizė . . . . . I - 11324

B — „House of Lords“ prašymas priimti prejudicinį sprendimą . . . . . I - 11325

1. Įžanginės pastabos . . . . . I - 11325

2. Negalėjimas gamintojo pakeisti atsakovu pasibaigus senaties terminui pagal Direktyvos 85/374 11 straipsnį . . . . . I - 11326

3. *House of Lords* prejudiciame klausime nustatytų prielaidų ir jų padarinių, susijusių su Direktyvos 85/374 taikymu, analizė . . . . . I - 11330

a) Senaties terminas pagal Direktyvos 85/374 11 straipsnį ir atsakovo pakeitimas prieš pasibaigiant šiam senaties terminui . . . . . I - 11330

i) Senaties termino eiga pagal Direktyvos 85/374 11 straipsnį pagrindinėje byloje nagrinėjamu atveju . . . . . I - 11330

ii) Galimybė šalį pakeisti gamintoju prieš pasibaigiant senaties terminui pagal Direktyvos 85/374 11 straipsnį . . . . . I - 11332

b) Tiekėjo kvalifikavimo kaip gamintojo pasekmės pagal Direktyvos 85/374 3 straipsnį . . . . . I - 11333

i) Tiekėjo kvalifikavimas kaip gamintojo pagal Direktyvos 85/374 3 straipsnio 1 dalies pirmą sakinio dalį arba 3 dalį . . . . . I - 11333

ii) Tiekėjo kvalifikavimo kaip gamintojo pasekmės pagal Direktyvos 85/374 3 straipsnio 1 dalies pirmą sakinio dalį arba 3 dalį . . . . . I - 11335

4. Santrauka . . . . . I - 11338

VII — Išvada . . . . . I - 11338

I — Įžanga

1. Šis *House of Lords* prašymas priimti prejudicinį sprendimą susijęs su 1985 m. liepos 25 d. Tarybos direktyvos 85/374/EEB dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių atsakomybę už gaminius su trūkumais, derinimo[2] 11 straipsnio išaiškinimu. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo pirmiausia klausia, ar ir kokiomis sąlygomis, pakeitus vieną šalį kita, gaminio gamintojas, kaip atsakovas, gali būti įrauktas į bylą, kurioje nukentėjęs asmuo įgyvendino savo pagal šią direktyvą suteiktas teises, klaidingai pareikšdamas ieškinį gaminio tiekėjui, jeigu šis ieškinys buvo pareikštas prieš pasibaigiant Direktyvos 85/374 11 straipsnyje numatytam dešimties metų senaties terminui, tačiau prašymas dėl atsakovės pakeitimo buvo pateiktas tik pasibaigus šiam dešimties metų terminui.

2. Šio prašymo priimti prejudicinį sprendimą ypatumas yra tas, kad šį prejudicinį klausimą – nors ir kitaip suformuluotą – toje pačioje byloje *High Court of Justice of England & Wales, Queen's Bench Division*, kaip žemesnės instancijos teismas, jau buvo pateikęs Teisingumo Teismui ir kad į šį klausimą Teisingumo Teismas atsakė 2006 m. vasario 9 d. Sprendimu *O'Byrne*[3]. Kadangi šioje byloje *House of Lords*, kaip apeliacinės instancijos teismui, neaišku, kokia yra tiksli Teisingumo Teismo pateikto atsakymo taikymo sritis, jis vėl pateikė Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą.

II — Teisinis pagrindas

A — *Bendrijos teisės aktai*

3. Direktyvos 85/374 1 straipsnyje numatyta, kad „gamintojas atsako už žalą, atsiradusią dėl jo gaminio trūkumų“.

4. Direktyvos 85/374 3 straipsnyje nustatyta:

„1. „Gamintojas“ yra galutinai pagaminto gaminio, bet kokių žaliavų ar sudedamosios dalies gamintojas arba kiekvienas asmuo, kuris prisistato gamintoju, ant gaminio nurodydamas savo vardą, prekės ženklą ar kitą skiriamąjį ženklą.

<…>

2 — OL L 210, p. 29; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 1 t., p. 257.

3 — 2006 m. vasario 6 d. Sprendimas *O'Byrne* (C-127/04, Rink. p. I-1313).

3. Kai gamintojo negalima nustatyti, kiekvienas gaminio tiekėjas yra laikomas jo gamintoju, išskyrus jei jis per protingą laiką informuoja nukentėjusįjį apie tai, kas yra gamintojas arba kas jam gaminį patiekė. Ši taisyklė taikoma ir importuojamiems gaminiams, net ir esant nurodytam gamintojo vardui, jei ant jų nenurodytas 2 dalyje minėtas importuotojas.“

5. Direktyvos 85/374 11 straipsnyje nurodyta:

„Valstybės narės savo teisės aktuose įtvirtina, kad pagal šią direktyvą nukentėjusiam asmeniui suteiktos teisės nustoja galioti praėjus 10 metų nuo tos dienos, kai gamintojas išleido į apyvartą konkretų žalą padariusį gaminį, nebent nukentėjęs asmuo jau yra pareiškęs ieškinį gamintojui.“

B — *Nacionalinės teisės aktai*

6. Jungtinėje Karalystėje Direktyva 85/374 buvo perkelta 1987 m. Įstatymo dėl vartotojų apsaugos (*Consumer Protection Act 1987*), įsigaliojusio 1988 m. kovo 1 d., pirma dalimi.

7. Be to, 1987 m. Įstatymas dėl vartotojų apsaugos papildė 1980 m. Įstatymą dėl senaties terminų (*Limitation Act 1980*) nauju 11 A skirsniu, kurio 3 dalyje numatyta:

„Ieškinys, kuriam taikomas šis skirsnis, negali būti pareikštas nuo atitinkamo momento praėjus 10 metų terminui, <…>; ši dalis panaikina teisę pareikšti ieškinį pasibaigus minėtam 10 metų terminui neatsižvelgiant į tai, ar teisė į ieškinį buvo įgyta ir ar prasidėjo pagal kitas šio įstatymo nuostatas numatyto termino eiga.“

8. 1980 m. Įstatymo dėl senaties terminų 35 skirsnyje iš principo draudžiama praėjus senaties terminui vieną šalį pakeisti kita. Tačiau išimtiniais atvejais proceso taisyklėse teismams gali būti suteikta teisė pakeisti vieną šalį kita pasibaigus ieškinio senaties terminui.

9. Civilinio proceso taisyklių (*Civil Procedure Rules*) 19.5 taisyklės 3 dalies a punkte numatyta tokia galimybė vieną šalį pakeisti kita pasibaigus ieškinio senaties terminui, kai ieškinys per klaidą pareikštas ne tam asmeniui. Nacionaliniai teismai turi didelę diskreciją taikydami šią nuostatą. Šiuo klausimu jie atsižvelgia į aplinkybę, jog atsakovas neteks galimybės pasinaudoti tuo, kad pasibaigus senaties terminui jo atsakomybė baigiasi,

todėl net įvykdžius visas materialines sąlygas prašymas dėl vienos šalies pakeitimo kita tenkinamas tik tuo atveju, jei nagrinėjamos bylos aplinkybėmis to reikalauja teisingumas.

III — Bylos aplinkybės ir prašymas priimti prejudicinį sprendimą

A — *Bylos aplinkybės*

10. Medicinos kabinete Jungtinėje Karalystėje apeliacinio proceso atsakovas pagrindinėje byloje buvo vaikystėje paskiepytas HIB vakcina, kurios gamintoja buvo Prancūzijos bendrovė *Pasteur Mérieux Sérums et Vaccins SA*, vėliau pakeitusi savo pavadinimą į *Aventis Pasteur SA* (toliau – *APSA*). Jungtinėje Karalystėje vakciną platino Anglijos bendrovė *Mérieux UK Limited*, visiškai *APSA* priklausanti dukterinė bendrovė. 1994 m. *APSA* kartu su *Merck Inc* įsteigė bendrąją įmonę. *Merieux UK Limited* tapo šios bendros įmonės dukterine bendrove ir pakeitė savo pavadinimą į *Aventis Pasteur MSD* (toliau – *APMSD*).

11. Atsakovui suleista vakcina buvo dalis siuntos, kurią sudarė daug HIB vakcinos vienetų ir kurią 1992 m. rugsėjo 18 d. *APSA* išsiuntė *APMSD*. 1992 m. rugsėjo 22 d. šią siuntą gavo *APMSD*, kuri tinkamai apmokėjo už minėtą siuntą *APSA* pateiktą sąskaitą faktūrą.

12. Tiksliai nežinomą datą – greičiausiai 1992 m. rugsėjo pabaigoje arba spalio pradžioje – dalį tos siuntos, kurioje buvo ir ieškovui suleista vakcina, *APMSD* pardavė Sveikatos ministerijai (*Department of Health*) ir pristatė jį Sveikatos ministerijos nurodytai ligoninei, o ši ją pateikė medicinos kabinetui, kuriame 1992 m. lapkričio 3 d. buvo paskiepytas atsakovas apeliaciniame procese.

13. Po šio skiepijimo atsakovo apeliaciniame procese smegenys buvo sunkiai pažeistos. Jis tvirtina, kad sužalojimas padarytas dėl vakcinos, kuri buvo su trūkumais.

14. 2000 m. lapkričio 2 d. atsakovas apeliaciniame procese pareiškė ieškinį *APMSD*. 2001 m. rugpjūčio 1 d. įteiktame ieškinio paaiškinime jis teigė, kad vakciną pagamino *APMSD* ir kad ji buvo su trūkumais. 2001 m. lapkričio 29 d. įteiktame atsiliepime į ieškinį *APMSD* nurodė, kad ji tėra vakcinos, kuri

buvo paskirta atsakovui apeliaciniame procese, platintoja. 2002 m. balandžio 17 d. atsakydama į prašymą patvirtinti, ar ji yra gamintoja, *APMSD* kaip gamintoją nurodė *Pasteur Merieux Serums et Vaccins SA*.

15. 2002 m. spalio 16 d. atsakovas apeliaciniame procese pareiškė atskirą ieškinį *APSA*, reikalaudamas atlyginti žalą ir tvirtindamas, kad *APSA* yra vakcinos gamintoja. Nagrinėjant šią antrąją bylą *APSA* pripažino esanti vakcinos gamintoja, tačiau tvirtino, kad suėjo jai pareikšto ieškinio senaties terminas. Ji teigė, kad gaminys į apyvartą buvo išleistas 1992 m. rugsėjo 18 d., išsiuntus siuntą *APMSD*, kuri ją gavo 1992 m. rugsėjo 22 dieną. Taigi 1980 m. Senaties terminų įstatymo 11A skirsnio 3 dalyje nustatytas dešimties metų ieškinio senaties terminas pasibaigė vėliausiai 2002 m. rugsėjo 22 dieną.

16. Be šios naujos bylos, 2003 m. kovo 10 d atsakovas paprašė pirmoje prieš *APMSD* pradėtoje byloje ją kaip atsakovę pakeisti *APSA*. Prašymą grindė tuo, kad pirmojo ieškinio pareiškimo momentu 2000 m. lapkritį jis klaidingai manė, jog vakcinos gamintoja buvo *APMSD*. Dėl šio prašymo vieną šalį pakeisti kita *APSA* nurodė, kad nacionalinė teisė tiek, kiek ji leidžia tokį šalių pakeitimą praėjus 10 metų terminui, yra nesuderinama su Direktyvos 85/374 11 straipsniu. Atsakovas apeliacinėje byloje su tuo nesutinka.

B — *Pirmasis prašymas priimti prejudicinį sprendimą ir sprendimas „O'Byrne“*

17. Šiomis aplinkybėmis *High Court of Justice* (*England & Wales*), *Queen's Bench Division*, sustabdė tuo metu jam pateikto pirmojo ieškinio nagrinėjimą ir pateikė Teisingumo Teismui tris klausimus prejudiciniam sprendimui priimti. *High Court of Justice* pirmiausia klausė, kada tokiu atveju, koks yra nagrinėjamas pagrindinėje byloje, gaminys gali būti traktuojamas kaip išleistas į apyvartą Direktyvos 58/374 11 straipsnio prasme (pirmasis prejudicinis klausimas), ar klaidingai kitai bendrovei kaip gamintojai pareikštas ieškinys gali būti pripažintas „pareikštu ieškiniu gamintojui“ 11 straipsnio prasme (antrasis prejudicinis klausimas) ir ar pagal 11 straipsnį leidžiama, teismui sutikus, gamintoją pakeisti atsakovu tokiomis aplinkybėmis, kai atitinkamas ieškinys buvo pareikštas prieš pasibaigiant dešimties metų terminui, tačiau prašymas dėl atsakovės pakeitimo buvo pateiktas tik pasibaigus šiam terminui (trečiasis prejudicinis klausimas).

18. Atsakydamas į šiuos klausimus, sprendime *O'Byrne* Teisingumo Teismas nusprendė:

„1. 1985 m. liepos 25 d. Tarybos direktyvos 85/374/EEB dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių atsakomybę už gaminius su trūkumais,

derinimo 11 straipsnis turi būti aiškinamas taip: gaminys turi būti laikomas išleistu į apyvartą, kai baigiasi gamintojo įgyvendinamas gamybos procesas ir prasideda prekybos procesas, kur gaminys yra siūlomas visuomenei naudoti ar vartoti.

2. Kai yra pareikštas ieškinys bendrovei, klaidingai manant, kad ji yra gaminio gamintoja, nors iš tikrųjų jį pagamino kita bendrovė, iš esmės sąlygas, pagal kurias nagrinėjant tokį ieškinį vieną šalį galima pakeisti kita, turi nustatyti nacionalinė teisė. Tačiau nacionalinis teismas, nagrinėjantis šio pakeitimo sąlygas konkrečiame ginče, turi užtikrinti, kad būtų laikomasi Direktyvos 85/374 1 ir 3 straipsniuose nustatytos jos taikymo srities asmenų atžvilgiu."

C — *„House of Lords" prašymas priimti prejudicinį sprendimą*

19. Teisingumo Teismui priėmus sprendimą *O'Byrne*, 2006 m. spalio 20 d. *High Court* (*England & Wales*), *Queen's Bench Division,* patenkino atsakovo apeliaciniame procese prašymą pakeisti atsakovę, remdamasis tuo, kad *APMSD* per klaidą buvo nurodyta atsakove vietoj *APSA*. *APSA* pateikė apeliacinį skundą *Court of Appeal*, kuris 2007 m. spalio 9 d. jį atmetė. *House of Lords* leido *APSA* pareikšti apeliacinį skundą.

20. Šiame apeliaciniame procese *House of Lords* turėjo nuspręsti, ar su Direktyva 85/374 yra suderinama tai, kad tokiu atveju, kaip antai nagrinėjamas pagrindinėje byloje, valstybės narės teisės aktai leidžia pakeisti atsakovą, nurodant jį kaip tikrąjį gamintoją. Šis klausimas jau buvo pateiktas Teisingumo Teismui pirmojo prašymo priimti prejudicinį sprendimą antrame ir trečiame prejudiciniuose klausimuose ir į jį buvo atsakyta sprendime *O'Byrne*. Tačiau nustatydamas tikslią pateikto atsakymo taikymo sritį, *House of Lords* susidūrė su rimtais aiškinimo sunkumais.

21. Šiomis aplinkybėmis *House of Lords* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokį klausimą, kad šis vėl priimtų prejudicinį sprendimą:

„Ar su Direktyva dėl atsakomybės už gaminius yra suderinama tai, kad nacionalinės teisės aktai leidžia pakeisti pagal šią direktyvą pareikšto ieškinio atsakovą praėjus 10 metų terminui direktyvos 11 straipsnyje numatytoms teisėms įgyvendinti, jeigu per 10 metų terminą pareikštame ieškinyje kaip atsakovas

nurodytas vienintelis asmuo yra asmuo, nepatenkantis į direktyvos 3 straipsnyje pateiktą apibrėžimą?“

IV — Procesas Teisingumo Teisme

22. 2008 m. birželio 11 d. prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas gavo 2008 m. rugpjūčio 5 dieną. Rašytinėje proceso dalyje pastabas pateikė atsakovas ir apeliantė apeliaciniame procese pagrindinėje byloje bei Komisija. 2009 m. birželio 30 d. teismo posėdyje pastabas žodžiu pateikė atsakovo ir apeliantės pagrindinėje byloje bei Komisijos atstovai.

V — Šalių argumentai

23. *APSA* pažymi, kad Direktyva 85/374 pagrįsta kompleksiniu interesų derinimu. Kaip atsakomybės už gaminį be gamintojo kaltės atsvara direktyvoje numatyti keli gamintojo atleidimo nuo atsakomybės pagrindai ir kiti apsaugos mechanizmai. Šiuo atžvilgiu 11 straipsnyje nustatyta, kad pagal šią direktyvą vartotojui suteiktos teisės bet kuriuo atveju nustoja galioti praėjus 10 metų nuo tos dienos, kai gamintojas išleido gaminį į apyvartą. Vienintelė galimybė nutraukti šį senaties terminą yra ieškinio pareiškimas gamintojui 3 straipsnio prasme. Kadangi Direktyva 85/374 siekiama visiškai suderinti joje reguliuojamus klausimus, 3 straipsnyje nurodytas gamintojo apibrėžimas yra išsamus. Atsižvelgiant į aplinkybę, kad *APMSD* nėra gamintoja 3 straipsnio prasme, ieškinys, pareikštas *APMSD,* nenutraukia dešimties metų senaties termino. Taigi nukentėjusio asmens teisės išnyksta pasibaigus šiam terminui, dėl to jis nebegali šių teisių ginti teisme, pareikšdamas ieškinį *APMSD* kaip pradinei atsakovei arba *APSA* kaip naujai atsakovei.

24. Atsižvelgiant į pagrindinės bylos atsakovo apeliaciniame procese nuomonę, Direktyva 85/374 nedraudžia nacionalinės proceso teisės nuostatos, pagal kurią gaminio tiekėjas, kuriam ieškinys buvo pareikštas prieš pasibaigiant 11 straipsnyje nustatytam dešimties metų senaties terminui, išimtinėmis aplinkybėmis gali būti pakeičiamas, nurodant kaip atsakovą gamintoją, net jei prašymas vieną šalį pakeisti kita pateikiamas tik praėjus dešimties metų senaties terminui. Pirmiausia tokia nuostata laikoma suderinama su direktyva tuo atveju, jei vienos šalies pakeitimas kita paremtas prielaida, kad ieškovas *ab initio* norėjo įgyvendinti savo teises pareikšdamas ieškinį gamintojui ir kad nacionaliniai teismai

gali atmesti prašymą dėl atsakovo pakeitimo, jei prieš pasibaigiant 10 metų terminui naujasis atsakovas nežinojo ieškovo ketinimo įgyvendinti savo teises, pareiškiant ieškinį gamintojui.

25. Komisijos teigimu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar pagrindinėje byloje pagal nacionalinę teisę leidžiamas atsakovo pakeitimas yra suderinamas su Direktyva 85/374, jei prieš pasibaigiant dešimties metų senaties terminui nukentėjęs asmuo per klaidą pareiškė ieškinį ne gamintojui direktyvos 3 straipsnio 1 dalies prasme, o atvirkščiai, tiekėjui, kuris kvalifikuotinas kaip gamintojas direktyvos 3 straipsnio 3 dalies prasme, ir jei prašymas pakeisti atsakovą buvo pateiktas tik praėjus šiam dešimties metų terminui. Į šį klausimą reikia atsakyti teigiamai.

VI — Teisinis vertinimas

26. Prašymu priimti prejudicinį sprendimą nacionalinis teismas prašo Teisingumo Teismo atsakyti į klausimą, kurį tokioje pačioje byloje jau buvo pateikęs *High Court of Justice* (*England & Wales*), *Queen's Bench Division*, kaip žemesnė instancija ir į kurį Teisingumo Teismas atsakė sprendime *O'Byrne*[4].

27. Nors pirmuoju sprendimu *O'Byrne* buvo priimtas galutinis Teisingumo Teismo sprendimas, kuris yra privalomas ne tik prašymą priimti priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, bet ir visiems teismams, kurie turi priimti sprendimą toje pačioje byloje, leidžiama antrą kartą pateikti tą patį klausimą toje pačioje byloje[5]. Pagal nusistovėjusią teismų praktiką toks antrą kartą pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą pirmiausia gali būti pateisinamas tuo atveju, jei nacionalinis teismas susiduria su sunkumais, siekdamas suprasti ar taikyti sprendimą, jeigu jis Teisingumo Teismui pateikia naują klausimą dėl teisės arba naujų aspektų, kurie šiam leistų į klausimą, dėl kurio jis jau yra priėmęs sprendimą, atsakyti kitaip[6]. Iš esmės prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi nuspręsti, ar jau priimtas prejudicinis sprendimas davė jam atsakymą, kuris yra pakankamas bylai tinkamai išspręsti, ar vis dėlto jis mano, kad būtina pateikti naują prašymą priimti prejudicinį sprendimą[7].

28. Šiomis aplinkybėmis toliau pirmiausia bus analizuojamas sprendimas *O'Byrne*. Toliau ši analizė bus atspirties taškas rengiant siūlomą atsakymą į pateiktą klausimą naujam prejudiciniam sprendimui priimti.

4 — Minėta 3 išnašoje.

5 — H.-W. Rengeling, A. Middeke, M. Gellermann „Handbuch des Rechtsschutzes in der Europäischen Union", Miunchenas, 2003, 10 skyrius, 87 punktas.

6 — 1987 m. birželio 11 d. Sprendimas *Pretura di Salò* (14/86, Rink. p. 2545, 12 punktas) ir 1986 m. kovo 5 d. Nutartis *Wünsche* (69/85, Rink. p. 947, 15 punktas).

7 — Šiuo klausimu žr. A. Dauses „P – Gerichtsbarkeit der EU", *Handbuch des EU-Wirtschaftsrechts* (leid. M. Dauses), P. II, 224 punktas (EL 23).

A — *Pirmasis prašymas priimti prejudicinį sprendimą ir sprendimas O'Byrne*

1. Pirmasis prejudicinis klausimas: gaminio išleidimo į apyvartą momentas

29. Sprendime *O'Byrne* Teisingumo Teismas visų pirma turėjo atsakyti į klausimą, ar tuo atveju, kai bendrovė gamintoja perduoda gaminį dukterinei bendrovei platintojai ir ši jį parduoda tretiesiems asmenims, Direktyvos 85/374 11 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad gaminio išleidimo į apyvartą momentas yra bendrovės gamintojos gaminio perdavimas dukterinei bendrovei, ar pastarosios šio gaminio perdavimas minėtiems tretiesiems asmenims.

30. Atsakydamas į šį prejudicinį klausimą, Teisingumo Teismas pabrėžė, kad Direktyvos 85/374 11 straipsnyje įtvirtinta nuostata, kuria siekiama laiko atžvilgiu apriboti nukentėjusiam asmeniui suteiktas teises, yra neutralaus pobūdžio. Todėl nukentėjusiojo asmens ieškinio pareiškimo laiko apribojimų nustatymas turi atitikti objektyvius kriterijus[8].

31. Galiausiai Teisingumo Teismas nurodė principą, jog gaminys turi būti laikomas išleistu į apyvartą direktyvos 11 straipsnio prasme, kai baigiamas gamintojo įgyvendinamas jo gamybos procesas ir prasideda prekybos procesas, kur gaminys yra siūlomas visuomenei naudoti ar vartoti. Šiuo požiūriu iš esmės nesvarbu, ar gaminį tiesiogiai naudotojui arba vartotojui parduoda gamintojas, ar jis parduodamas tokiame, koks minimas direktyvos 3 straipsnio 3 dalyje, platinimo procese, kuriame dalyvauja vienas ar keli operatoriai[9].

32. Tačiau jei ryšiai tarp gamintojo ir tiekėjo yra tokie glaudūs, jog pastarasis subjektas iš tikrųjų dalyvauja nagrinėjamo gaminio gamybos procese, gamintojo sąvoka direktyvos 11 straipsnio prasme taip pat apima ir minėtą tiekėją, ir šis gaminys, tik perduodant jį šiam tiekėjui, nėra laikomas išleidžiamu į apyvartą. Nacionaliniai teismai privalo nustatyti, ar yra tokie glaudūs ryšiai[10].

2. Teisingumo Teismo atsakymo į pirmąjį prejudicinį klausimą analizė

33. Atsakydamas į pirmąjį prejudicinį klausimą, Teisingumo Teismas iš esmės nusprendė, kad gaminio išleidimo į apyvartą momentas yra gaminio perdavimas tiekėjui. Tačiau jei ryšiai tarp gamintojo ir tiekėjo yra tokie glaudūs, jog tiekėjas iš tikrųjų turi būti priskiriamas gamybos procesui, šis tiekėjas taip pat turi būti laikomas gamintoju Direk-

8 — Sprendimas *O'Byrne* (minėta 3 išnašoje, 26 punktas).

9 — Ten pat, 27 ir 28 punktai.

10 — Ten pat, 29 ir paskesni punktai.

tyvos 85/374 7 ir 11 straipsnių prasme. Tokiu atveju gaminys laikomas išleistu į apyvartą tik tuo momentu, kai gamintoju laikomas tiekėjas perdavė gaminį trečiajam asmeniui.

34. Kadangi direktyvos 7 ir 11 straipsniuose vartojamoje gamintojo sąvokoje daroma nuoroda į 3 straipsnyje pateiktą gamintojo teisinį apibrėžimą, sprendime *O'Byrne* Teisingumo Teismas iš esmės nusprendė funkciškai aiškinti gamintojo sąvoką 3 straipsnio prasme. Siekiant nustatyti tikslią šio funkcinio aiškinimo apimtį ir reikšmę, pirmiausia aprašysiu įvairias gamintojų kategorijas pagal 3 straipsnį ir tuomet paaiškinsiu, kokia gamintojo kategorija rėmėsi Teisingumo Teismas. Vėliau paaiškinsiu, kaip šis funkcinis aiškinimas siejasi su Direktyvoje 85/374 nustatyta ieškinio senaties taisykle.

a) Keliapakopė gamintojo sąvoka pagal Direktyvos 85/374 3 straipsnį

35. Siekdamas nustatyti Direktyvos 85/374 taikymo sritį asmenų atžvilgiu, direktyvos leidėjas rėmėsi sudėtine, keliapakope gamintojo sąvoka, kuri nustatyta 3 straipsnyje ir kuri apima keturias skirtingas gamintojų kategorijas:

1. Gamintojas *stricto sensu* yra galutinai pagaminto gaminio, bet kokių žaliavų ar sudedamosios dalies gamintojas (3 straipsnio 1 dalies pirma sakinio dalis).

2. Kvazigamintojas, kuris prisistato gamintoju, ant gaminio nurodydamas savo vardą, prekės ženklą ar kitą skiriamąjį ženklą (3 straipsnio 1 dalies antra sakinio dalis).

3. Importuotojas, kaip verslu užsiimantis asmuo importuojantis gaminį į Bendriją platinimo tikslais (3 straipsnio 2 dalis).

4. Tiekėjas, kuris platina gaminį, jei gamintojo – arba importuojant gaminius importuotojo – negalima nustatyti ir jei tiekėjas per protingą laiką neinformuoja apie tai, kas yra gamintojas arba kas jam gaminį patiekė (3straipsnio 3 dalis).

36. Sprendime *O'Byrne* pabrėžęs, kad subjektas, kuris oficialiai yra viena iš platinimo grandinės dalių, atsižvelgiant į jo dalyvavimą gamybos procese, gali būti laikomas gamintoju funkciniu požiūriu, Teisingumo Teismas netiesiogiai, tačiau akivaizdžiai rėmėsi gamintojo *stricto sensu* kategorija (3 straipsnio 1 dalies pirma sakinio dalimi). Tik gamintojas *stricto sensu* įgyvendina gaminio gamybos procesą ir atitinkamai jį gali organizuoti, įtraukdamas ir kitus subjektus.

37. Taigi sprendime *O'Byrne* įtvirtintas gamintojo sąvokos funkcinis aiškinimas susijęs su gamintojo *stricto sensu* kategorija Direktyvos 85/374 3 straipsnio 1 dalies pirmos sakinio dalies prasme. Kitos gamintojų kategorijos, atvirkščiai, nėra susijusios su šiuo gamintojo sąvokos funkciniu aiškinimu.

38. Nacionaliniai teismai turi nustatyti, ar konkrečiu atveju funkciniu požiūriu gaminio tiekėjas turi būti laikomas gamintoju Direktyvos 85/374 3 straipsnio 1 dalies pirmos sakinio dalies prasme. Vis dėlto šiuo atžvilgiu sprendime *O'Byrne* Teisingumo Teismas jau konstatavo[11], kad siekiant įvertinti, ar ryšiai tarp gamintojo ir tiekėjo yra tokie glaudūs, kad tiekėjas iš tikrųjų turi būti priskirtas gamybos procesui, iš esmės nesvarbu, ar gamintojas ir tiekėjas yra skirtingi juridiniai asmenys. Taip pat nesvarbu, ar gamintojas *stricto sensu* atitinkamam subjektui pateikė sąskaitą faktūrą už gaminius ir ar pastarasis, kaip bet kuris kitas pirkėjas, sumokėjo pirkimo kainą. Be to, nesvarbu, kas kokiu momentu turėjo nuosavybės teisę į gaminį. Atvirkščiai, yra svarbu, ar tai dvi įmonės, vykdančios skirtingą gamybos veiklą, ar, priešingai, įmonės, iš kurių viena, t. y. dukterinė bendrovė, veikia tik kaip patronuojančios bendrovės pagaminto gaminio platintoja ar saugotoja.

39. Atsižvelgiant į šiuos principus, siekiant laikyti tiekėją – funkciniu – gaminio gamintoju Direktyvos 85/374 3 straipsnio 1 dalies pirmos sakinio dalies prasme, lemiamą reikšmę turi atsakymas į klausimą, ar gamintojas, perdavęs gaminį tam tiekėjui, kuris oficialiai priklauso platinimo grandinei, *de facto* tebekontroliuoja perduotą gaminį[12]. Taip yra pirmiausia tais atvejais, kai tiekėjas savarankiškai nesprendžia dėl savo veiksmų rinkoje, o vykdo jį kontroliuojančio gamintojo nurodymus.

11 — Ten pat, 30 ir 31 punktai.

12 — Šia prasme taip pat savo išvadoje byloje *O'Byrne* (minėta 3 išnašoje, 43 punktas) generalinis advokatas L. A. Geelhoed teigė, kad atskaitos taškas turėtų būti kontrolė arba gaminio kontrolės atsisakymas. Taip pat žr. G. Viney, P. Jourdain „Les conditions de la responsabilité", 3-iasis leidimas, Paryžius, 2006, p. 881; P. Jourdain „Responsabilité civile. Responsabilités spéciales. Produits défectueux", RTD civ. 2006, p. 331, 333.

40. Į faktinės gaminio kontrolės perdavimo klausimą turi atsakyti nacionaliniai teismai, atsižvelgdami į kiekvieną konkretų atvejį ir ypač į gamintojo vykdomą gamybos bei platinimo procesą. Vis dėlto negalima užmiršti, kad grupės viduje vykdomuose sandoriuose gaminio perdavimas paprastai nesukelia kontrolės praradimo, ypač jei – kaip pagrindinėje byloje – gamintojas gaminį tiekia visiškai priklausančiai dukterinei bendrovei.

41. Taigi, kai gamintojas perduoda gaminį visiškai priklausančiai dukterinei bendrovei, kuri yra viena iš platinimo grandinės dalių, gali būti laikoma, kad gamintojas išlaiko gaminio kontrolę tol, kol ši dukterinė bendrovė parduoda gaminį grupei nepriklausančiam asmeniui ar subjektui. Ši prezumpcija gali būti paneigta. Ekonominė tikrovė yra per daug sudėtinga, kad, neatsižvelgiant į konkrečias aplinkybes, būtų galima patvirtinti, jog gamintojas nepraranda faktinės gaminio kontrolės, perdavęs jį grupei priklausančiam subjektui. Tačiau įrodymą, paneigiantį kontrolės praradimą, taip pat įrodymą, patvirtinantį tikslų gaminio perdavimo grupės viduje momentą, turi pateikti gamintojas, kuriam tenka ne tik įrodinėjimo našta, bet ir įrodymų rizika. Siekiant išvengti, kad gamintojas šiuo atžvilgiu negalėtų procedūrine prasme pasinaudoti vartotojui neaiškiais ryšiais grupės viduje, šiam paneigiančiam įrodymui, be kita ko, turi būti keliami griežti reikalavimai.

42. Jei gaminio perdavimo grupės viduje atveju nebuvo pareikštas kontrolės praradimą paneigiantis įrodymas, tiekėjas, kuris yra gamintojui visiškai priklausanti dukterinė bendrovė ir kuris gavo gaminį iš šio gamintojo, kartu su patronuojančia bendrove turi būti laikomas šio gaminio gamintoju Direktyvos 85/374 3 straipsnio 1 dalies pirmos sakinio dalies prasme.

b) Ieškinio senaties termino skaičiavimo pradžia pagal Direktyvos 85/374 11 straipsnį, atsižvelgiant į funkcinį gamintojo sąvokos aiškinimą

43. Taikant funkcinį gamintojo sąvokos aiškinimą Direktyvos 85/374 3 straipsnio 1 dalies pirmos sakinio dalies prasme, deramai atsižvelgiama į direktyva siekiamą sukurti pusiausvyrą tarp vartotojų ir gamintojų interesų. Visų pirma tai yra akivaizdu, kalbant apie ieškinio senaties termino skaičiavimo pradžios nustatymą pagal Direktyvos 85/374 11 straipsnį, su kuriuo susijęs pirmasis *High Court of Justice* prejudicinis klausimas.

44. Kalbant apie ieškinio senaties termino taisykles, Direktyvoje 85/374 numatytas dvejopas gamintojo atsakomybės už gaminius apribojimas laiko atžvilgiu.

45. Pirma, 10 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas trejų metų ieškinio senaties terminas, kuris pradedamas skaičiuoti nuo tos dienos, kada nukentėjęs asmuo sužinojo arba pagrįstai turėjo sužinoti apie žalą, gaminio trūkumą ir gamintojo tapatybę. Nors ieškinio senaties terminas yra palyginti trumpas, aplinkybė, kad jis pradedamas skaičiuoti nuo to momento, kada sužinoma – ar nerūpestingai nesužinoma – apie reikšmingus teisę suteikiančius faktus, susijusi su tikimybe, kad šis terminas bus pradedamas skaičiuoti tik praėjus daugeliui metų po pirmojo gaminių panaudojimo. Be to, pagal 10 straipsnio 2 dalį valstybių narių teisės aktai, reglamentuojantys senaties termino sustabdymą ar nutraukimą, yra taikomi šiam senaties terminui.

46. Be šio „kintamojo“ trejų metų senaties termino direktyvos 11 straipsnyje numatytas dar ir „pastovus“ dešimties metų senaties terminas, kuris pradedamas skaičiuoti nuo tos dienos, kai gaminys buvo išleistas į apyvartą, kuris gali būti nutrauktas tik pareiškus ieškinį gamintojui ir dėl kurio nustoja galioti pagal šią direktyvą nukentėjusiam asmeniui suteiktos teisės[13].

47. Nors sprendime *O'Byrne* Teisingumo Teismas, darydamas nuorodą į Direktyvos 85/374 dešimtą konstatuojamąją dalį, pabrėžė, kad šis 10 metų senaties terminas sukuria teisinį tikrumą visų ginčo šalių interesų labui ir šia prasme yra neutralaus pobūdžio, negalima, mano nuomone, nepastebėti, kad atsižvelgiant į bendrą direktyvos kontekstą 11 straipsnis visų pirma turi neutralizuojantį poveikį gamintojo labui.

48. Kaip 2005 m. birželio 2 d. savo išvadoje byloje *O'Byrne* teisingai nurodė generalinis advokatas L. A. Geelhoed[14], Direktyva 85/374

13 — Kadangi pagal šią direktyvą suteiktos teisės nustoja galioti praėjus 10 metų terminui pagal 11 straipsnį, doktrinoje šis terminas paprastai laikomas ne ieškinio senaties terminu, o „naikinamuoju terminu“, kuris darant nuorodą į nacionalinės teisės sąvokas, be kita ko, apibūdinamas kaip „*von Amtwegen zu beachtende Ausschlussfrist*“ (F. Graf von Westphalen „Produkthaftungshandbuch“, 2 t., 2-asis leidimas, Miunchenas, 1999, 79 skyriaus 15 punktas), „*vervaltermijn*“ (L. Dommering-van Rongen, „Productaansprakelijkheid“, Amsterdamas, 2000, p. 92 ir paskesni), „*délai d'extinction*“ (Ph. le Tourneau, „Droit de la responsabilité et des contrats“, 6-asis leidimas, Paryžius, 2006, 8461 punktas). Tačiau dėl tokio nacionalinėje teisėje nustatytų sąvokų vartojimo kyla pavojus, kad šiose sąvokose įtvirtinti procesiniai principai netiesiogiai bus įtraukti į direktyvos 11 straipsnio aiškinimą. Be to, direktyvos dešimtoje konstatuojamoje dalyje aiškiai nurodomas „vienodas ieškininės senaties terminas iškelti bylą dėl kompensacijos“. Tokiomis aplinkybėmis sprendime *O'Byrne* (minėtas 3 išnašoje) Teisingumo Teismas ir tos bylos išvadoje generalinis advokatas L. A. Geelhoed teisingai apibrėžė šį Direktyvos 85/374 11 straipsnyje nustatytą 10 metų terminą kaip ieškinio senaties terminą, suprantant šią sąvoką Bendrijos teisės prasme.

14 — Generalinio advokato L. A. Geelhoed išvada byloje *O'Byrne* (minėtas 3 išnašoje, 29 punktas).

siekiama apsaugoti vartotoją, numatant gamintojo atsakomybę be kaltės – nors ir su atleidimo nuo atsakomybės galimybėmis, – kai žala atsiranda dėl jo gaminyje esančio trūkumo. Šis gamintojo atsakomybės kvalifikavimas kaip atsakomybės be kaltės tiesiogiai matyti iš Direktyvos 85/374 antros konstatuojamosios dalies, pagal kurią gamintojo atsakomybė be kaltės yra vienintelė galimybė tinkamai spręsti šią problemą, pasižyminčią teisingu šiuolaikinei technologinei gamybai būdingos rizikos paskirstymu[15]. Šį atsakomybės kvalifikavimą kaip atsakomybės be kaltės patvirtina direktyvos teksto ir sistemos analizė. Taigi atlygintina žala nuosekliai aprašoma kaip dėl gaminio trūkumo atsiradusi žala, neatsižvelgiant į gamintojo neatsargų arba pareigas pažeidžiantį elgesį[16]. Todėl pagal Direktyvos 85/374 6 straipsnį teisėti vartotojo lūkesčiai, o ne rūpestingumo pareiga, kurios turi laikytis gamintojai, laikomi kriterijumi vertinant, ar gaminys yra su trūkumais[17].

49. Gamintojo atsakomybė be kaltės yra apribojama laiko atžvilgiu ir pagal Direktyvos 85/374 11 straipsnį pasibaigia vėliausiai po 10 metų nuo tos datos, kai gaminys buvo išleistas į apyvartą. Šis „pastovus“ dešimties metų terminas iš tikrųjų yra pateisinamas tik tuo, kad atsakomybė be kaltės numato didesnę naštą gamintojams nei atsakomybė

15 — Šiuo klausimu žr. tik J.-S. Borghetti „La responsabilité du fait des produits. Etude de droit comparé“, Paryžius, 2004, 434 punktas, p. 432–433.

16 — Žr. tik H. C. Taschner „Product liability: basic problems in comparative law perspective“, knygoje *Product Liability in Comparative Perspective* (leid. D. Fairgrieve), Kembridžas, 2005, p. 155, 161, kuris pabrėžia, kad Direktyvos 85/374 4 straipsnyje faktinių aplinkybių prasme reikalaujama tik žalos, gaminio trūkumo ir priežastinio ryšio, o gamintojo elgesys yra nesvarbus. Taigi gamintojo atsakomybė pagrįsta ne kalte („fault based“), o trūkumu („defect based“).

17 — Tačiau dėl teisės teorijoje įtvirtinto gamintojo atsakomybės kvalifikavimo klausimo ypač vokiškoje literatūroje kilo aktyvios teisės teorijos diskusijos, kuriose buvo siūloma atsakomybę kvalifikuoti ne tik kaip atsakomybę be kaltės, bet ir kaip objektyvią atsakomybę, suprantamą kaip įvairių atsakomybės esant kaltei ir atsakomybės be kaltės elementų derinį, priklausomą nuo trūkumų rūšies, arba kaip objektyvios atsakomybės ir atsakomybės už gaminius su trūkumais be kaltės mišinį (žr. tik J. Oechsler knygoje Staudinger „Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch“, 2 knyga, Berlynas, 2002, *Einl zum ProdHaftG*, 27 punktas). Taip pat ir kitose teisės sistemose į klausimą, kokia gamintojo atsakomybės teisinė prigimtis, yra atsakoma labai skirtingai, atsižvelgiant į nacionalines teisines sistemas, be kita ko, vartojant tokias sąvokas, kaip antai „responsabilité quasi objective“, „responsabilité mixte“ (Ph. le Tourneau, minėta 13 išnašoje, 8350 punktas) arba „*responsabilité de plein droit*“ Prancūzijos doktrinoje, „risicoaansprakelijkheid“ (M. van Empel/H. A. Ritsema „Aansprakelijkheid voor producten“, 2-asis leidimas, Deventer 1992, p. 53) ir „risicoaansprakelijkheid met schuldelementen“ (L. Dommering-van Rongen, minėta 13 išnašoje, p. 36) Nyderlandų doktrinoje, „objectieve aansprakelijkheid met eerbiedigend karakter“ Belgijos doktrinoje (D. Wuyts „Productaansprakelijkheid: een Richtlijn voor (n)iets?“, *TBBR* 2008, p. 3, 7). Tačiau šiose diskusijose dažniausiai pamirštama, kad Direktyva 85/374 nustatyta Bendrijos teisės norma dėl atsakomybės, kuriai nacionalinėje teisėje įtvirtintos sąvokos negali būti automatiškai taikomos. Kadangi pagal Direktyvos 85/374 formuluotę, tikslą ir struktūrą kaltė būtent nėra atsakomybės sąlyga, šioje direktyvoje nustatyta atsakomybė pagal Bendrijos teisę turi būti kvalifikuojama kaip atsakomybė be kaltės (teisingai nurodė H. C. Taschner ir E. Frietsch „Produkthaftungsgesetz und EG-Produkthaftungsrichtlinie“, Miunchenas, 1990, 2-asis leidimas, direktyvos 1 str., 2 punktas. Taip pat žr. C. v. Bar „Gemeineuropäisches Deliktsrecht“, II t., Miunchenas, 1999, 391 punktas, kuris labai subtiliai šią atsakomybę apibūdina kaip atsakomybę, pagrįstą griežta priskyrimo sistema).

pagal įprastas sutartinės ar deliktinės atsakomybės normas. Siekdamas nevaržyti technologinių naujovių įdiegimo[18], išlaikyti su tam tikromis ribomis papildomą naštą gamintojui ir leisti apdrausti atsakomybės riziką[19], direktyvos leidėjas manė, kad būtina apriboti atsakomybę be kaltės laiko atžvilgiu ir taip užtikrinti gamintojams nustatytą galutinę visoje Bendrijoje vienodą datą.

50. Bendroje Direktyvos 85/374 sistemoje 11 straipsnyje nustatytas maksimalus 10 metų gamintojo atsakomybės terminas turi būti vertinamas kaip šios atsakomybės už gaminius be kaltės atsvara. Tai tiesiogiai rodo, kad šio senaties termino pradžios momento perkėlimas neišvengiamai veikia direktyvoje nustatytą pusiausvyrą tarp vartotojų ir gamintojų interesų. Jei senaties terminas pradedamas skaičiuoti vėliau, padidėja ne tik vartotojų apsauga, bet ir gamintojo su atsakomybe susijusi rizika. Jei, atvirkščiai, ieškinio senaties terminas pradedamas skaičiuoti anksčiau, sumažėja vartotojų apsauga ir kartu – gamintojo su atsakomybe susijusi rizika.

51. Siekiant išvengti nepagrįsto vartotojams nenaudingo senaties termino sutrumpinimo, sprendime *O'Byrne* Teisingumo Teismas, aiškindamas sąvoką „išleidimas į apyvartą“ kaip termino skaičiavimo eigą pradedantį įvykį, visų pirma orientavosi ne į gamintojo vykdomą fizinį gaminio perdavimą kitam subjektui, o veikiau į gamintojo įgyvendinamą gamybos procesą ir jo šiuo atžvilgiu vykdomą kontrolę. Gaminio perdavimas dukterinei bendrovei, kuri formaliai yra platinimo grandinės dalis, nėra laikomas išleidimu į apyvartą, jei šis perdavimas yra tik operacija grupės viduje ir dėl to gamintojas nepraranda gaminio kontrolės.

52. Taigi Teisingumo Teismas pasinaudojo funkciniu gamintojo sąvokos aiškinimu Direktyvos 85/374 3 straipsnio 1 dalies pirmos sakinio dalies prasme, siekdamas užkirsti kelią tam, kad dėl operacijų grupės viduje senaties terminas būtų pradėtas skaičiuoti, nepaisant to, jog gamintojas vis dar kontroliavo gaminį. Padarius priešingą išvadą, dėl gaminių sandė-

18 — Net jeigu gamintojas nėra laikomas atsakingu pagal direktyvos 7 straipsnio e punktą, jeigu jis įrodo, kad trūkumo neleido pastebėti gaminio išleidimo į apyvartą metu egzistavęs mokslo ir technikos lygis, jam tenka įrodinėjimo našta ir taip pat šio atsakomybę paneigiančio įrodymo pateikimo pasekmių rizika. Todėl šis atleidimo nuo atsakomybės pagrindas tik iš dalies gali panaikinti naujovių stabdymo riziką, būdingą atsakomybei už gaminius su trūkumais be kaltės. Tokiomis aplinkybėmis Direktyvos 85/374 11 konstatuojamoje dalyje teisingai pabrėžiama, kad gaminiai laikui bėgant sensta, kuriami aukštesni saugos standartai ir mokslo bei technologijų lygis progresuoja; dėl to būtų nepagrįsta nustatyti gamintojo atsakomybę už jo gaminio trūkumus neribotam laikui.

19 — Atitinkamoje teisės doktrinoje draudimas nuo su atsakomybe už gaminį susijusios rizikos pirmiausia nurodomas kaip pagrindinis motyvas, skirtas nustatyti dešimties metų senaties terminą pagal Direktyvos 85/374 11 straipsnį; žr. J.-S. Borghetti, minėta 15 išnašoje, p. 491 ir paskesni; A. van Wassenaer van Catwijck „Productenaansprakelijkheid in Europees verband“, 2-asis leid., Zwolle, 1991, p. 104; H. J. Kullmann „Produkthaftungsgesetz“, 2-asis leidimas, Berlynas, 1997, p. 149.

liavimo ir saugojimo grupės viduje gamintojams būtų suteikta priemonė labai sutrumpinti 10 metų senaties terminą[20], o tai sutrikdytų direktyva nustatytą pusiausvyrą tarp gamintojų ir vartotojų interesų.

3. Antrasis ir trečiasis prejudiciniai klausimai: gamintojo įtraukimas į prasidėjusį procesą, juo pakeičiant atsakovą

53. Antruoju ir trečiuoju prejudiciniais klausimais, dėl kurių sprendime *O'Byrne* Teisingumo Teismas turėjo priimti prejudicinį sprendimą, nacionalinis teismas iš esmės klausė, ar nacionalinė teisė gali teismams suteikti diskreciją tokį ieškinį, kuris buvo pareikštas kitam asmeniui, klaidingai manant, kad jis yra gamintojas, traktuoti kaip „ieškinį gamintojui" Direktyvos 85/374 11 straipsnio prasme (antrasis prejudicinis klausimas) ir ar 11 straipsnis šiuo atžvilgiu leidžia nacionalinės teisės aktą, pagal kurį, pakeitus vieną šalį kita, gamintojas kaip atsakovas gali būti įtrauktas į bylą, kurioje prieš pasibaigiant 10 metų terminui per klaidą buvo pareikštas ieškinys kitai įmonei, nepaisant to, kad prašymas vieną šalį pakeisti kita buvo pateiktas tik praėjus šiam terminui ir kad joks kitas ieškinys dėl nagrinėjamo gaminio nebuvo pareikštas šiam gamintojui per nustatytą terminą (trečiasis prejudicinis klausimas).

54. Atsakydamas į šiuos – kartu nagrinėjamus – prejudicinius klausimus, Teisingumo Teismas pirmiausia konstatavo, kad direktyvoje nieko nėra pasakyta apie įgyvendintinus procedūros mechanizmus, kai nukentėjęs asmuo pareiškia ieškinį dėl atsakomybės už gaminius su trūkumais ir suklysta dėl gamintojo. Taigi iš principo sąlygas, kai nagrinėjant tokį ieškinį vieną šalį galima pakeisti kita, turi nustatyti nacionalinė proceso teisė[21].

55. Todėl Teisingumo Teismas pabrėžė, kad direktyva siekiama visiškai suderinti ja reglamentuojamus dalykus ir kad jos nuostatose nurodytų atsakingų asmenų sąrašas turi būti laikomas baigtiniu. Remiantis šia nuostata, tik 3 straipsnyje išsamiai išvardytais atvejais gamintoju gali būti laikomas kitas asmuo[22].

56. Atsižvelgdamas į šias pastabas, Teisingumo Teismas, atsakydamas į antrąjį ir trečiąjį prejudicinius klausimus, padarė išvadą, kad tokiu atveju, koks nagrinėjamas pagrindinėje byloje, iš principo sąlygas, pagal kurias vieną šalį galima pakeisti kita, turi nustatyti nacio-

20 — Šia prasme taip pat žr. generalinio advokato L. A. Geelhoed išvadą byloje *O'Byrne* (minėta 3 išnašoje, 48 ir paskesni punktai).

21 — Sprendimas *O'Byrne* (minėtas 3 išnašoje, 34 punktas).

22 — Ten pat, 35 ir 37 punktai.

nalinė teisė. Tačiau nacionalinis teismas, nagrinėdamas šio pakeitimo sąlygas, turi užtikrinti, kad būtų laikomasi direktyvos 1 ir 3 straipsniuose nustatytos jos taikymo srities asmenų atžvilgiu[23].

4. Teisingumo Teismo atsakymo į antrąjį ir trečiąjį prejudicinius klausimus analizė

57. Išsami sprendimo *O'Byrne* analizė leidžia daryti išvadą, kad Teisingumo Teismo atsakymas, pateiktas į antrąjį ir trečiąjį prejudicinius klausimais, ir ypač reikalavimas, jog nacionalinis teismas, nagrinėdamas vienos šalies pakeitimo kita sąlygas, turi užtikrinti, kad būtų laikomasi Direktyvos 85/374 taikymo srities asmenų atžvilgiu, gali būti aiškinami dviem visiškai skirtingais būdais.

58. Viena vertus, sprendimas galėtų būti aiškinamas taip, kad vienos šalies pakeitimas kita – teisėtas pagal nacionalinę teisę – gali atitikti Direktyvos 85/374 reikalavimus, jei „vietoj kitos šalies pakeistas“ atsakovas patenka į Direktyvos 85/374 taikymo sritį asmenų atžvilgiu ir jei per klaidą – taigi sąžiningai, – tačiau laiku buvo pareikštas ieškinys kitai nei gamintojas įmonei, nors prašymas vieną šalį pakeisti kita buvo pateiktas tik pasibaigus dešimties metų senaties terminui. Šiuo aiškinimu *High Court*, atrodo, grindė 2006 m. spalio 20 d. Sprendimą, kuriuo jis patenkino atsakovo apeliaciniame procese prašymą vieną šalį pakeisti kita. Panašu, kad ir dauguma *House of Lords* pritaria šiam aiškinimui.

59. Nors šis pirmasis aiškinimo būdas suderinamas su reziuliucinės dalies formuluote, sprendime *O'Byrne*, mano manymu, yra keletas aplinkybių, rodančių, kad toje byloje Teisingumo Teismas padarė priešingą išvadą.

60. Antrąjį aiškinimo būdą patvirtina bendra sprendimo *O'Byrne* analizė, pirmiausia atkreipianti dėmesį į tai, kaip Teisingumo Teismas performulavo antrąjį ir trečiąjį prejudicinius klausimus. Teismas sujungė šiuos du klausimus į vieną, į kurį atsakė taip, kad iš principo sąlygas, pagal kurias vieną šalį galima pakeisti kita, turi nustatyti nacionalinė teisė, tačiau nacionaliniai teismai, nagrinėdami šio pakeitimo sąlygas konkrečiame ginče, neturi teisės išplėsti direktyvos taikymo srities asmenų atžvilgiu.

61. Dėl šios nuorodos į pareigą atsižvelgti į Direktyvos 85/374 taikymo sritį asmenų

23 — Ten pat, 39 punktas.

atžvilgiu atsakyme į antrąjį prejudicinį klausimą buvo atmesta galimybė ieškinį, per klaidą pareikštą kitai nei gamintoja įmonei, vertinti kaip „ieškinį gamintojui“ pagal 11 straipsnį, nes tai reikštų, jog įmonė, kuri nepatenka į gamintojo sąvoką pagal 3 straipsnį, būtų kvalifikuojama kaip gamintoja, neatsižvelgiant į Direktyvos 85/374 taikymo sritį asmenų atžvilgiu.

62. Šis neigiamas atsakymas į antrąjį prejudicinį klausimą reiškia, kad dėl tų pačių priežasčių į trečiąjį prejudicinį klausimą reikia atsakyti neigiamai. Kadangi ieškinys, per klaidą pareikštas kitai nei gamintoja įmonei, negali būti kvalifikuojamas kaip „ieškinys gamintojui“, dėl jo nenutrūksta ieškinio senaties terminas, kaip apibrėžta Direktyvos 85/374 11 straipsnyje, ir reikalavimai tikrajam gamintojui – jei nėra jam pareikšto atskiro ieškinio – išnyksta praėjus 10 metų senaties terminui. Atsižvelgiant į tai, atmetama galimybė vieną šalį pakeitus kita vėliau įtraukti gamintoją kaip atsakovą į jau prasidėjusią bylą, kurioje jau negaliojančios teisės buvo įgyvendinamos pareiškiant ieškinį kitai įmonei. Priešingu atveju, ieškinys, pareikštas kitai įmonei kaip gamintojai, *de facto* būtų vertinamas kaip ieškinys tikrajam gamintojui, o tokią galimybę atmetė Teisingumo Teismas, atsakydamas į antrąjį prejudicinį klausimą.

B — *„House of Lords“ prašymas priimti prejudicinį sprendimą*

1. Įžanginės pastabos

63. 2008 m. birželio 11 d. Prašymu priimti prejudicinį sprendimą *House of Lords* iš esmės prašo iš naujo išnagrinėti klausimą, ar esant pagrindinėje byloje išdėstytomis sąlygomis atsakovo pakeitimas suderinamas su Direktyva 85/374. Formuluodamas šį prejudicinį klausimą, *House of Lords* rėmėsi prielaida, kad tiekėja *APMSD,* kuriai iš pradžių pagrindinėje byloje buvo pareikštas ieškinys, negali būti kvalifikuojama kaip gamintoja Direktyvos 85/374 3 straipsnio prasme ir kad prašymas vieną šalį pakeisti kita buvo pateiktas tik pasibaigus direktyvos 11 straipsnyje nustatytam 10 metų senaties terminui.

64. Tačiau *APSA* nurodė, kad pagrindinėje byloje dar nėra galutinai išaiškinta, ar *APMSD* gali būti kvalifikuojama kaip gamintoja Direktyvos 85/374 3 straipsnio prasme. Taip pat nenuspręsta, ar 2002 m. spalio 16 d. ieškinys *APSA* buvo pareikštas prieš pasibaigiant direktyvos 11 straipsnyje numatytam dešimties metų terminui. Remdamasi byloje esančia informacija, Komisija šiuo klausimu pirmiausia nurodo, kad *APMSD* turi būti kvalifikuojama kaip gamintoja pagal direktyvos 3 straipsnį ir kad prejudicinis klausimas turėtų būti atitinkamai performuluotas.

65. Nors Teisingumo Teismas pats nevertina pagrindinio ginčo faktinių aplinkybių, jis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, atsižvelgdamas į šių faktinių aplinkybių ypatumus, gali suteikti visas naudingas nuorodas, kurios palengvintų sprendimo pagrindinėje byloje priėmimą.

66. Atsižvelgdama į tai, pirmiausia analizuosiu prejudicinį klausimą, kaip jį suformulavo *House of Lords*. Galiausiai išnagrinėsiu prielaidas, kuriomis rėmėsi *House of Lords*, ir nurodysiu jų galimas pasekmes, susijusias su atsakymu į prejudicinį klausimą.

2. Negalėjimas gamintojo pakeisti atsakovu pasibaigus senaties terminui pagal Direktyvos 85/374 11 straipsnį

67. Pagrindinis klausimas, kurį reikia išsiaiškinti pateikiant atsakymą į *House of Lords* prašymą priimti prejudicinį sprendimą, yra šis: ar ir kokiomis sąlygomis pagal nacionalinės teisės aktus nukentėjusiam asmeniui gali būti suteikta galimybė pasibaigus Direktyvos 85/374 11 straipsnyje nustatytam senaties terminui įtraukti gamintoją kaip atsakovą į bylą, kuri prieš pasibaigiant senaties terminui buvo per klaidą pradėta prieš tiekėją, ir šitaip pareikšti ieškinį gamintojui pagal direktyvą suteiktoms teisėms įgyvendinti.

68. Mano manymu, toks gamintojo, kurio atsakomybė baigėsi dėl pasibaigusio dešimties metų senaties termino, pakeitimas atsakovu yra nesuderinamas su Direktyva 85/374.

69. Pirmiausia reikia pažymėti, kad pagal nusistovėjusią teismų praktiką Direktyva 85/374 siekiama visiškai suderinti valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatas. Valstybių narių diskrecija reglamentuoti atsakomybę už gaminius su trūkumais yra visiškai apibrėžta Direktyvoje 85/374 ir turi būti nustatyta atsižvelgiant į jos tekstą, tikslą ir struktūrą[24].

70. Nusistovėjusioje praktikoje Teisingumo Teismas taip pat yra nusprendęs, kad Direktyvos 85/374 13 straipsnio, kuriame numatyta, kad ji nedaro įtakos nukentėjusio asmens teisėms, kurių jis gali turėti pagal įstatymu reglamentuojamas sutartinės ar nesutartinės atsakomybės nuostatas arba pagal specialią atsakomybės sistemą, egzistuojančią pranešimo apie šią direktyvą momentu, negalima

24 — 2009 m. birželio 4 d. Sprendimas *Moteurs Leroy Somer* (C-285/08, 20 ir 21 punktai); 2006 m. sausio 10 d. Sprendimas *Skov ir Bilka* (C-402/03, Rink. p. I-199, 22 ir paskesni punktai); 2002 m. balandžio 25 d. Sprendimas *Komisija prieš Prancūziją* (C-52/00, Rink. p. I-3827, 16 ir 24 punktai); 2002 m. balandžio 25 d. Sprendimas *Komisija prieš Graikiją* (C-154/00, Rink. p. I-3879, 12 ir 20 punktai) ir 2002 m. balandžio 25 d. Sprendimas *González Sánchez* (C-183/00, Rink. p. I-3901, 25 punktas).

aiškinti kaip suteikiančio valstybėms narėms galimybę palikti galioti bendrą atsakomybės už gaminius su trūkumais sistemą, kuri skiriasi nuo numatytos minėtoje direktyvoje[25].

71. Remiantis šiais reikalavimais Direktyvoje 85/374 nustatytos ne tik minimalios, bet ir maksimalios gamintojo atsakomybės už gaminius be kaltės ribos[26], o 11 straipsnyje įtvirtinta ieškinio senaties nuostata neabejotinai turi būti laikoma nuostata, numatančia laiko atžvilgiu maksimalią atsakomybės ribą.

72. Direktyvos 85/374 11 straipsnio aiškinimas pagal tekstą ir sakinio struktūrą šiuo atžvilgiu neginčijamai įrodo, kad pagal šią direktyvą nukentėjusiam asmeniui suteiktos teisės, ginamos pareiškus ieškinį atitinkamam gamintojui, visiškai nustoja galioti praėjus šiame straipsnyje nustatytam dešimties metų terminui. Įvairiose kalbinėse šios nuostatos versijose teisių išnykimas apibūdinamas, be kita ko, žodžiais „prenehajo“, „erlöschen“, „shall be extinguished“, „s'éteignent“, „se extinguirán“, „si estinguono“, „komen te vervallen“. Taigi šios nuostatos formuluotė nesuteikia pagrindo manyti, kad pagal šią direktyvą suteiktos teisės dėl kokios nors priežasties galėtų būti atnaujintos po to, kai jos išnyksta.

73. Be to, aiškinimas, kad dėl suėjusio Direktyvos 85/374 11 straipsnyje nustatyto senaties termino neatšaukiamai nustoja galioti pagal direktyvą nukentėjusiam asmeniui suteiktos teisės atleisto nuo atsakomybės gamintojo atžvilgiu, atitinka Teisingumo Teismo praktiką dėl direktyva siekiamų tikslų.

74. Remdamasis Direktyvos 85/374 pirma konstatuojamąja dalimi, nusistovėjusioje praktikoje Teisingumo Teismas nusprendė, kad direktyvos tikslas – ne tik pašalinti egzistuojančius vartotojų apsaugos lygių skirtumus, bet taip pat užtikrinti neiškreiptą ūkio subjektų konkurenciją ir sudaryti palankias sąlygas laisvam prekių judėjimui[27].

75. Kadangi šie trys nuostatos tikslai yra įtvirtinti šalia vienas kito, vartotojų apsaugai Direktyvoje 85/374 nesuteikiamas prioritetas

25 — 24 išnašoje minėtų sprendimų *Moteurs Leroy Somer* 22 punktas; *Skov Æg* 39 punktas; *Komisija prieš Prancūziją* 21 punktas; *Komisija prieš Graikiją* 17 punktas ir *González Sánchez* 30 punktas.

26 — Vis dėlto Direktyva 85/374 nepanaikina galimybės taikyti kitas nacionalinėje teisėje nustatytas sutartinės ar nesutartinės atsakomybės sistemas, grindžiamas skirtingais pagrindais. Žr. U. Magnus „Die Produkthaftung des Zwischenhändlers vor dem EuGH“, *GPR* 2006, p. 121, 123, kuris šiuo atžvilgiu teisingai pabrėžia, kad direktyva neturi būti vertinama kaip visus atsakomybės už gaminius klausimus reglamentuojanti sistema, ji tėra šios problemos reglamentavimo – nors ir nustatančio visišką suderinimą, – dalis, numatanti atsakomybę be kaltės.

27 — 24 išnašoje minėtų sprendimų *Moteurs Leroy Somer* 29 punktas; *Komisija prieš Prancūziją* 17 punktas; *Komisija prieš Graikiją* 13 punktas ir *González Sánchez* 26 punktas.

kitų dviejų reglamentavimo tikslų atžvilgiu[28], skirtingai nei daugelio kitų direktyvų, susijusių su vartotojais, atveju[29]. Direktyvos 85/374 tikslas yra teisingas rizikos paskirstymas tarp nukentėjusiojo ir gamintojo, o tai aiškiai įtvirtinta, be kita ko, septintoje konstatuojamojoje dalyje[30].

76. Atsižvelgdamas į tai, nusistovėjusioje praktikoje Teisingumo Teismas nusprendė, kad nacionalinės su vartotojų apsauga susijusios nuostatos, viršijančios Direktyvoje 85/374 nustatytus reikalavimus, prieštarauja direktyvai ja siekiamo visiško suderinimo atžvilgiu[31].

77. Kaip jau nurodžiau, šiuo atžvilgiu Direktyvos 85/374 11 straipsnyje įtvirtintu dešimties metų senaties terminu siekiama užtikrinti gamintojams nustatytą galutinę datą, susijusią su jų atsakomybe be kaltės. Taip ne tik apribojama papildoma našta gamintojui, bet ir lengviau apdraudžiama su atsakomybe susijusi rizika[32].

78. Šie abu tikslai gali būti pasiekti, tik jei visoje Bendrijos teritorijoje dešimties metų

28 — Žr. R. Schaub „Abschied vom nationalen Produkthaftungsrecht? Anspruch und Wirklichkeit der EG-Produkthaftung“, *ZEuP* 2003, p. 562 ir 570; U. Schroeter „Zur historischen Auslegung sekundären Gemeinschaftsrechts und deren Grenzen am Beispiel der Produkthaftungsrichtlinie“, *ELR* 2006, p. 296 ir 297; S. Whittaker „Form and Substance in the Harmonisation of Product Liability in Europe“, *ZEuP* 2007, p. 858 ir 866; M. Bacache „La loi n° 98-389 du 19 mai 1998, 10 ans après“, *Resp. civ. et assur.* 2008, étude 7, 2 punktas.

29 — 24 išnašoje minėtuose sprendimuose *Komisija prieš Prancūziją* (18 punktas), *Komisija prieš Graikiją* (14 punktas) ir *González Sánchez* (27 punktas) Teisingumo Teismas teisingai akcentavo, kad šiuo atžvilgiu kai kuriose su vartotojais susijusiose direktyvose aiškiai nurodoma, jog srityje, kurioje taikoma direktyva, valstybės narės gali priimti arba toliau taikyti griežtesnes nuostatas dėl vartotojų apsaugos ir taip užtikrinti aukštesnį vartotojų apsaugos lygį. Žr. 1990 m. birželio 13 d. Tarybos direktyvos 90/314/EEB dėl kelionių, atostogų ir organizuotų išvykų paketų 8 straipsnį (OL L 158, p. 59; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 1 t, p. 132); 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais 8 straipsnį (OL L 95, p. 29; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t, p. 288); 1997 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 97/7/EB dėl vartotojų apsaugos, susijusios su nuotolinės prekybos sutartimis, 14 straipsnį (OL L 144, p. 19; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 3 t, p. 319); 1999 m. gegužės 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1999/44/EB dėl vartojimo prekių pardavimo ir susijusių garantijų tam tikrų aspektų 8 straipsnio 2 dalį (OL L 171, p. 12; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 4 t, p. 223).

30 — Pagal Direktyvos 85/374 septintą konstatuojamąją dalį teisingas rizikos paskirstymas tarp nukentėjusiojo ir gamintojo reiškia, kad gamintojui turėtų būti suteikta galimybė būti atleistam nuo atsakomybės, jeigu jis pateikia įrodymų, apie tam tikrų nuo atsakomybės atleidžiančių aplinkybių buvimą.

31 — Principiniais sprendimais laikomi 24 išnašoje minėti sprendimai *Komisija prieš Prancūziją* ir *Komisija prieš Graikiją*. Šiuose sprendimuose prieštaraujančiu direktyvai buvo laikoma: žalos sąvokos išplėtimas dėl nesugebėjimo taikyti 9 straipsnio 1 dalies b punkte vartotojui nustatytos 500 EUR žemutinės ribos (sprendimų *Komisija prieš Prancūziją* 26 ir paskesni punktai ir *Komisija prieš Graikiją* 34 punktas), neribotos gamintojo atsakomybės taikymas tiekėjams vartotojo atžvilgiu (sprendimas *Komisija prieš Prancūziją*, 36 ir paskesni punktai), papildomų atleidimo nuo atsakomybės atvejų taikymo sąlygų nustatymas pagal 7 straipsnio d ir e punktus (sprendimo *Komisija prieš Prancūziją* 42 ir paskesni punktai). Vėlesnėje teismų praktikoje prieštaraujančia direktyvai buvo laikoma: teisės akto norma, pagal kurią tiekėjas turėjo prisiimti gamintojo atsakomybę vartotojo atžvilgiu (sprendimas *Skov Æg*, minėtas 24 išnašoje, patvirtintas 2007 m. liepos 5 d. Sprendimu *Komisija prieš Daniją*, C-327/05, Rink. p. I-93) ir tiekėjo galimybės atleisti jį nuo atsakomybės apribojimas pagal 3 straipsnio 3 dalį tuomet, kai gamintojas yra nežinomas (2004 m. kovo 14 d. Sprendimas *Komisija prieš Prancūziją*, C-177/04, Rink. p. I-2461).

32 — Šiuo klausimu žr. šios išvados 47 ir paskesnius punktus.

termino pradžios ir pabaigos momentai vertinami vienodai. Atsižvelgiant į tai, Direktyvos 85/374 11 straipsnyje įtvirtinto senaties termino eiga nustatoma remiantis objektyviai nustatomais kriterijais: terminas pradedamas skaičiuoti nuo to momento, kai gamintojas išleido į apyvartą gaminį, ir jis trunka dešimt metų. Be to, siekdamas išvengti, kad dėl valstybių narių teisės aktų, susijusių su senaties termino sustabdymu arba nutraukimu, nacionalinėje teisėje nebūtų skirtingai reglamentuojamas dešimties metų senaties terminas, 11 straipsnyje direktyvos leidėjas pateikė baigtinį priežasčių, susijusių su senaties termino nutraukimu, sąrašą, nustatydamas, kad tik pareikštas ieškinys gamintojui gali nutraukti šį senaties terminą. Taigi ieškinio pareiškimas kitam nei gamintojas asmeniui negali nutraukti dešimties metų senaties termino[33].

79. Sisteminiu požiūriu šis išsamus senaties termino nutraukimo priežasčių reglamentavimas pagal Direktyvos 85/374 11 straipsnį labai aiškiai rodo, kad pagal šią direktyvą suteiktos teisės, kurios nustojo galioti pagal 11 straipsnį, jau nebegali būti įgyvendinamos teisme, net ir – kaip nustatyta nacionalinėje proceso teisėje – pakeitus vieną šalį kita jau prasidėjusioje byloje prieš tiekėją. Jei nukentėjęs asmuo, kurio teisės gamintojo atžvilgiu jau nustojo galioti, galėtų šį gamintoją kaip atsakovą įtraukti į kitą bylą, kurioje pareikštas ieškinys tiekėjui tokioms pačioms teisėms įgyvendinti, šitaip būtų nustatytas naujas pagrindas senaties terminui nutraukti. Šiuo atveju ieškinio pareiškimas įmonei, kuri per klaidą buvo laikyta gamintoja, galėtų *de facto* taip pat nutraukti senaties terminą gamintojos atžvilgiu. Dėl to galėtų būti peržengta 11 straipsnyje nustatyta maksimali gamintojo atsakomybės riba laiko atžvilgiu, o tai draudžiama, atsižvelgiant į Direktyva 85/374 nustatytą visišką šios srities suderinimą.

80. Atsižvelgdama į tai, kas nurodyta, darau išvadą, kad nacionalinė norma, nustatanti, kad nukentėjęs asmuo, pakeitęs atsakovą gamintoju, kuris dėl pasibaigusio Direktyvos 85/374 11 straipsnyje nustatyto senaties termino yra atleistas nuo atsakomybės pagal šią direktyvą, gali pastarąjį kaip atsakovą įtraukti į bylą, kurioje per klaidą, tačiau laiku buvo įgyvendintos pagal direktyvą suteiktos teisės, pareiškiant ieškinį kitai įmonei, yra nesuderinama su Direktyva 85/374.

33 — Byloje *O'Byrne* pateiktoje išvadoje generalinis advokatas L. A. Geelhoed (minėta 3 išnašoje, 58 punktas) teisingai pabrėžė, kad jei nukentėjęs asmuo klaidingai pareiškė ieškinį asmeniui, kuris nėra gamintojas 3 straipsnio prasme, 10 metų terminas nenutraukiamas. Taip pat žr. H. C. Taschner, E. Frietsch (minėti 17 išnašoje, direktyvos 11 str., 8 punktas), kurie nurodo, kad byloje išaiškėjus, jog buvo pareikštas ieškinys ne tam asmeniui, nustojo galioti reikalavimai tikrojo atsakovo atžvilgiu. Šiuo klausimu taip pat H. J. Kullmann (minėta 19 išnašoje, p. 152).

3. *House of Lords* prejudiciame klausime nustatytų prielaidų ir jų padarinių, susijusių su Direktyvos 85/374 taikymu, analizė

a) Senaties terminas pagal Direktyvos 85/374 11 straipsnį ir atsakovo pakeitimas prieš pasibaigiant šiam senaties terminui

81. Kaip jau minėta, *APSA* tvirtina, kad dėl prielaidų, kuriomis pagrįstas prašymas priimti prejudicinį sprendimą, t. y. kad *APMSD* nėra gamintoja Direktyvos 85/374 3 straipsnio prasme ir kad pirmą kartą ieškinys *APSA* buvo pareikštas tik pasibaigus 10 metų senaties terminui, dar nebuvo priimtas sprendimas pagrindinėje byloje. Be to, Komisija aiškiai linkusi manyti, kad pagal 3 straipsnio 3 dalį *APMSD* turi būti laikoma gamintoja, todėl ji, atsižvelgdama į šią aplinkybę, ragina performuluoti prejudicinį klausimą.

i) Senaties termino eiga pagal Direktyvos 85/374 11 straipsnį pagrindinėje byloje nagrinėjamu atveju

83. Direktyvos 85/374 11 straipsnyje nustatyta, kad pagal šią direktyvą nukentėjusiam asmeniui suteiktos teisės nustoja galioti praėjus 10 metų nuo tos dienos, kai gamintojas išleido gaminį į apyvartą.

82. Kadangi Teisingumo Teismas gali pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui bet kokią naudingą informaciją, kuri jam padėtų priimti sprendimą pagrindinėje byloje, išsamiau išnagrinėsiu abi *House of Lords* pateiktas pagrindines prielaidas ir paaiškinsiu, kaip tokiu atveju, koks nagrinėjamas pagrindinėje byloje, įprastai turi būti nustatyta senaties termino eiga pagal Direktyvos 85/374 11 straipsnį ir kaip reikia vertinti gamintojo pakeitimą atsakovu, atsižvelgiant į direktyvos nuostatas, jeigu prašymas vieną šalį pakeisti kita buvo pateiktas prieš pasibaigiant senaties terminui. Paskui nurodysiu, kokios pasekmės kiltų dėl tiekėjo, kaip antai *APMSD,* kvalifikavimo kaip gamintojo Direktyvos 85/374 3 straipsnio prasme tokiu atveju, koks nagrinėjamas pagrindinėje byloje.

84. Klausimas dėl tikslios datos, kai gaminys buvo išleistas į apyvartą, nustatymo Teisingumo Teismui jau buvo pateiktas pirmuoju *High Court of Justice* prašymu priimti prejudicinį sprendimą ir į jį nedviprasmiškai atsakyta sprendime *O'Byrne*.

85. Teisingumo Teismas teisingai pripažino, kad gaminys turi būti laikomas išleistu į apyvartą, kai baigiamas gamintojo įgyvendinamas jo gamybos procesas ir prasideda

prekybos procesas, kur gaminys siūlomas visuomenei naudoti ar vartoti[34]. Šiuo atžvilgiu gaminio perdavimas dukterinei bendrovei, kuri formaliai yra platinimo grandinės dalis, nėra laikomas gaminio išleidimu į apyvartą, jei šis perdavimas yra tik operacija grupės viduje ir dėl to gamintojas nepraranda gaminio kontrolės[35].

86. Jei pagrindinėje byloje nacionaliniai teismai galiausiai turėtų konstatuoti, kad ryšiai tarp *APSA* ir *APMSD* yra tokie glaudūs, jog *APMSD* negalėjo savarankiškai nustatyti savo veiksmų, susijusių su nagrinėjama vakcina, įmonei *APMSD* pristatyta vakcina būtų išleista į apyvartą tik tą dieną, kai ši ją pardavė trečiajam asmeniui.

87. Šiomis aplinkybėmis iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad pagrindinėje byloje buvo labai aiškiai nustatyta diena, kurią *APSA* išsiuntė vakciną *APMSD*. 1992 m. rugsėjo 18 d. vakcina buvo išsiųsta, o 1992 m. rugsėjo 22 d. *APMSD* ją gavo. Tiksli diena, kai *APMSD* pardavė vakciną Sveikatos ministerijai, atvirkščiai, nenustatyta. Remiantis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nurodyta informacija, parduota buvo „greičiausiai 1992 m. rugsėjo pabaigoje arba spalio pradžioje“. Galiausiai 1992 m. lapkričio 3 d. atsakovas apeliaciniame procese buvo paskiepytas šia vakcina.

88. 2002 m. spalio 16 d. atsakovas apeliaciniame procese, siekdamas įgyvendinti pagal Direktyvą 85/374 jam suteiktas teises, pateikė ieškinį *APSA*.

89. Jeigu dešimties metų senaties terminas, skirtas *APSA*, turėjo būti pradėtas skaičiuoti tik tada, kai vakcina buvo perduota Sveikatos ministerijai, turėtų būti nustatyta tiksli diena, kurią *APMSD* pardavė vakciną Sveikatos ministerijai, siekiant nustatyti šio senaties termino pradžios momentą. Nepaisant klausimo, ar darant šią prielaidą ieškinio senaties terminas byloje prieš *APSA* nebuvo laiku nutrauktas jau pareiškus ieškinį *APMSD*[36], 2002 m. spalio 16 d. ieškinys *APSA* bet kuriuo atveju būtų pareikštas prieš pasibaigiant 10 metų terminui, jei vakcina būtų buvusi išleista į apyvartą tik 1992 m. spalio 16 d. ar vėliau pardavus ją Sveikatos ministerijai[37].

34 — Sprendimas *O'Byrne* (minėtas 3 išnašoje, 32 punktas).

35 — Žr. šios išvados 39 ir paskesnius punktus.

36 — Žr. šios išvados 109 ir paskesnius punktus.

37 — Nors Direktyvoje 85/374 nėra aiškiai nustatytas senaties termino apskaičiavimo metodas, šis terminas – atsižvelgiant į siektiną visišką suderinimą – turi būti apskaičiuojamas vienodai visoje Bendrijoje. Atsižvelgiant į šia direktyva siektinus tikslus, būtų tikslinga pritaikyti keliuose Bendrijos teisės aktuose įtvirtintą skaičiavimo metodą, pagal kurį diena, kurią prasideda įvykis, nėra įskaičiuojama pagal pagrindinę taisyklę *dies a quo non computatur in termino* (žr. tik Teisingumo Teismo procedūros reglamento 80 ir 81 straipsnius). Pirmiausia tai garantuoja, kad vartotojas galės visiškai išnaudoti jam nustatytą terminą (žr. 1987 m. sausio 15 d. Sprendimą *Misset*, 152/85, Rink. p. 223, dėl Teisingumo Teismo procedūros reglamento 80 ir 81 straipsnių). Todėl terminas pagal Direktyvos 85/374 11 straipsnį baigiasi iš esmės tą dieną, kuri dešimtais metais yra pažymėta tuo pačiu skaičiumi kaip ir diena, kai prekės buvo išleistos į apyvartą.

90. Net jei nebūtų galima nustatyti tikslios vakcinos pardavimo Sveikatos ministerijai dienos, nuo kurios pradedamas skaičiuoti terminas, tačiau būtų galima apsiriboti tik laikotarpiu nuo 1992 m. rugsėjo 22 d. – dienos, kai vakciną gavo *APMSD* – iki 1992 m. lapkričio 3 d. – atsakovo apeliaciniame procese paskiepijimo momento – pareiškus ieškinį *APSA* 2002 m. spalio 16 d. bet kuriuo atveju senaties terminas būtų nutrūkęs dar tinkamu laiku. Jei *APSA* pateiktų prieštaravimą, susijusį su senaties terminu, ji taip pat turėtų įrodyti vakcinos išleidimo į apyvartą momentą[38]. Jei *APSA*, kaip gamintoja, tą dieną galėtų įtraukti tik į tam tikrą laikotarpį, kuris prasideda daugiau kaip prieš 10 metų iki ieškinio pareiškimo dienos, o baigiasi mažiau nei prieš 10 metų iki šios dienos, *APSA*, kaip gamintojai, tektų ne tik įrodinėjimo našta, bet ir įrodymų, susijusių su tikslaus senaties termino pradžios momento nustatymu, rizika[39]. Nesant tiksliai nustatytos išleidimo į apyvartą dienos, 2002 m. spalio 16 d. ieškinys *APSA* bet kuriuo atveju būtų pareikštas laiku ir dėl to būtų nutrūkęs senaties terminas byloje prieš *APSA*.

ii) Galimybė šalį pakeisti gamintoju prieš pasibaigiant senaties terminui pagal Direktyvos 85/374 11 straipsnį

91. Direktyvoje 85/374 nieko nėra pasakyta apie įgyvendintinus procedūros mechanizmus, kai nukentėjęs asmuo siekia įgyvendinti pagal direktyvą jam suteiktas teises, pareikšdamas ieškinį gamintojui. Jei nacionalinėje proceso teisėje yra numatyta galimybė jau nagrinėjamoje byloje atsakovą pakeisti kitu atsakovu ir pareikšti ieškinį įtrauktam į bylą atsakovui, toks atsakovo pakeitimas iš principo turi būti vertinamas kaip leistina ieškinio pareiškimo gamintojui forma.

92. Kol dar nėra pasibaigęs senaties terminas pagal Direktyvos 85/374 11 straipsnį, taikant – pagal nacionalinę proceso teisę galiojantį – vienos šalies pakeitimą kita, gamintojas gali būti kaip atsakovas įtrauktas į kitą bylą, kurioje per klaidą kitai įmonei buvo pareikštas ieškinys dėl kompensacijos, susijusios su atsakomybe už gaminius.

38 — Žr. H. C. Taschner, E. Frietsch (minėta 17 išnašoje), direktyvos 11 str., 4 punktas; L. Dommering-van Rongen (minėta 13 išnašoje, p. 173).

39 — Žr. J. Schmidt-Salzer „Kommentar EG-Richtlinie Produkthaftung“, 1 t., Haidelbergas, 1986, 11 sk., 14 punktas; J.-S. Borghetti, minėta 15 išnašoje, 512 punktas, p. 492, ypač 271 išnaša; F. Graf von Westphalen, minėta 13 išnašoje, 79 skyrius, 17 punktas.

93. Tas pats turi būti taikoma, kai nukentėjęs asmuo nutraukė senaties terminą pagal Direktyvos 85/374 11 straipsnį, pareikšdamas atskirą ieškinį gamintojui. Kadangi šio senaties termino nutraukimo poveikis peržengia konkrečios bylos nagrinėjimą, būtų suderinama su Direktyva 85/374, jei, taikant – pagal nacionalinę proceso teisę galiojantį – vienos šalies pakeitimą kita, pasibaigus pirmai bylai gamintojas, kaip atsakovas galėtų būti įtrauktas į kitą bylą, kurioje per klaidą buvo pareikštas tas pats ieškinys kitai įmonei.

b) Tiekėjo kvalifikavimo kaip gamintojo pasekmės pagal Direktyvos 85/374 3 straipsnį

94. Iš šalių pateiktos ir byloje esančios informacijos matyti, kad pagrindinėje byloje nacionaliniai teismai dar nebuvo nusprendę dėl *APMSD* kvalifikavimo kaip gamintojos Direktyvos 85/374 3 straipsnio 3 dalies prasme. Atsižvelgdama į šias aplinkybes, toliau nagrinėsiu tiekėjo, kaip antai *APMSD*, kvalifikavimo kaip gamintojo sąlygas ir pasekmes pagal direktyvos 3 straipsnio 1 dalies pirmą sakinio dalį arba 3 dalį.

i) Tiekėjo kvalifikavimas kaip gamintojo pagal Direktyvos 85/374 3 straipsnio 1 dalies pirmą sakinio dalį arba 3 dalį

95. Remiantis funkciniu gamintojo sąvokos aiškinimu, kuriuo Teisingumo Tesimas grindė sprendimą *O'Byrne*, gaminį platinantis subjektas patenka į gamintojo *stricto sensu* sąvoką pagal Direktyvos 85/374 3 straipsnio 1 dalies pirmą sakinio dalį, jei ryšiai tarp gamintojo ir tiekėjo yra tokie glaudūs, kad gamintojas, perdavęs gaminį tiekėjui, *de facto* tebekontroliuoja perduotą gaminį[40]. Jeigu pagrindinėje byloje nacionaliniai teismai galiausiai turėtų patvirtinti, kad yra tokie glaudūs ryšiai, tai *APMSD*, kaip ir *APSA*, turėtų būti vertinama kaip gamintoja Direktyvos 85/374 3 straipsnio 1 dalies pirmos sakinio dalies prasme.

96. Be to, pagal Direktyvos 85/374 3 straipsnio 3 dalį kiekvienas gaminio tiekėjas yra laikomas jo gamintoju, jei negalima nustatyti gamintojo ir jei tiekėjas per protingą laiką neinformuoja nukentėjusiojo apie tai, kas gaminį pagamino arba kas jį patiekė.

97. Taigi tiekėją kvalifikuoti kaip gamintoją Direktyvos 85/374 3 straipsnio 3 dalies prasme galima tais atvejais, kai nukentėjęs

40 — Žr. šios išvados 39 ir paskesnius punktus.

asmuo negalėjo nustatyti direktyvos 3 straipsnio 1 dalyje apibrėžto gamintojo tapatybės. Vis dėlto atsižvelgiant į aiškią šios nuostatos formuluotę nepakanka tik nežinoti gamintojo tapatybės. Nukentėjęs asmuo dar turi įrodyti, kad jis negalėjo nustatyti gamintojo tapatybės[41]. Direktyvoje nenustatyta, dėl kokios priežasties gamintojas nėra žinomas nukentėjusiam asmeniui, ir nacionaliniai teismai turi nuspręsti, ar atsižvelgiant į konkrečias bylos aplinkybes gaminio gamintoją buvo galima nustatyti, ar ne[42].

98. Be to, Direktyvos 85/374 3 straipsnio 3 dalies taikymas reikalauja, kad tiekėjas per protingą laiką nebūtų informavęs nukentėjusiojo apie tai, kas yra gamintojas arba jo paties tiekėjas. Nors šioje direktyvoje nėra nuostatų, susijusių su termino, per kurį tiekėjas privalo duoti atsakymą, apskaičiavimu, reikia manyti, kad šis terminas pradedamas skaičiuoti nuo to momento, kai nukentėjęs asmuo pareiškia ieškinį tiekėjui pagal direktyvą jam suteiktoms teisėms įgyvendinti. Siekiant išvengti to, kad tiekėjas, delsdamas informuoti apie gamintoją, neapsunkintų arba net – atsižvelgiant į 10 metų senaties termino pasibaigimą – visiškai neužkirstų kelio nukentėjusiam asmeniui pareikšti ieškinį gamintojui, darytina išvada, kad atsakymo terminas, skirtas tiekėjui informuoti apie gamintoją ar jo paties tiekėją, pradedamas skaičiuoti vėliausiai nuo tos dienos, kai nukentėjęs asmuo, taikydamas atsakomybės už gaminį normas, formaliai pareikalavo kompensacijos iš tiekėjo, pateikęs jam oficialų pranešimą ar pareiškęs ieškinį. Terminas pradedamas skaičiuoti tik tada, kai reikalavimas gaminio atžvilgiu yra pakankamai konkretus.

99. Tiekėjas gali išvengti kvalifikavimo kaip gamintojo pagal Direktyvos 85/374 3 straipsnio 3 dalį tik suteikęs informaciją apie gamintoją ar savo paties tiekėją. Jei tiekėjas žino gamintojo ar jo paties tiekėjo tapatybę, pranešimo, kad jis pats nėra gamintojas, nepakanka atleisti jo nuo atsakomybės. Atvirkščiai, tiekėjas privalo per protingą laiką suteikti visą būtiną informaciją, net jei nukentėjęs asmuo ir nereikalavo to daryti[43].

41 — Žr. tik L. Dommering-van Rongen, minėta 13 išnašoje, p. 92 ir 93.

42 — Tai paprastai susiję su neženklintais gaminiais arba tokiais, kurie neturi papildomos informacijos ant pakuotės arba naudojimosi instrukcijoje; žr. H. C. Taschner, E. Frietsch, minėti 17 išnašoje, direktyvos 3 str., 24 punktas.

43 — Žr. H. C. Taschner, E. Frietsch, minėta 17 išnašoje, direktyvos 3 str., 28 punktas; L. Dommering-van Rongen, minėta 41 išnašoje, p. 93. Šiuo atžvilgiu probleminės yra nacionalinės teisės perkėlimo nuostatos, kuriose nustatomas reikalavimas pranešti apie gamintoją ar savo paties tiekėją, pavyzdžiui, kaip antai Vokietijos *Produkthaftungsgesetz* 4 straipsnio 3 dalis (vieno mėnesio terminas atsakymui pateikti, skaičiuojamas nuo reikalavimo pranešti); Anglijos *Consumer Protection Act 1987* 2 straipsnio 3 dalis (protingas terminas atsakymui pateikti, skaičiuojamas nuo reikalavimo pranešti); Airijos *Liability For Defective Products Act 1991* 2 straipsnio 3 dalis (protingas terminas atsakymui pateikti, skaičiuojamas nuo reikalavimo pranešti). Žr. C. Hodges „Product liability of suppliers: the notification trap“, *ELRev* 2002, 27(6), p. 758 ir 764.

ii) Tiekėjo kvalifikavimo kaip gamintojo pasekmės pagal Direktyvos 85/374 3 straipsnio 1 dalies pirmą sakinio dalį arba 3 dalį

100. Jeigu pagrindinėje byloje nacionaliniai teismai galiausiai turėtų nuspręsti, kad *APMSD* turi būti kvalifikuojama kaip gamintoja Direktyvos 85/374 3 straipsnio 1 dalies pirmos sakinio dalies arba 3 dalies prasme, pagal šios direktyvos nuostatas *APMSD* turėtų atsakyti kaip gamintoja už žalą, atsiradusią dėl vakcinos su trūkumais.

101. Atsižvelgiant į aplinkybę, kad pagrindinėje byloje dar 2000 m. lapkričio 2 d. nukentėjęs asmuo pareiškė *APMSD* atitinkamą ieškinį dėl atsakomybės už gaminius ir 2001 m. rugpjūčio 1 d. įteikė ieškinio paaiškinimą, su *APMSD* susijęs senaties terminas pagal Direktyvos 85/374 11 straipsnį nutrūko tinkamu laiku.

102. Be to, toks *APMSD* kvalifikavimas kaip gamintojos neatmeta galimybės pareikšti papildomo ieškinio *APSA*. Tuo atveju, jei reikalavimai pagal direktyvą suteiktoms teisėms įgyvendinti pareiškiami keliems gamintojams, šios direktyvos 5 straipsnyje aiškiai numatyta, kad šie gamintojai solidariai atsako nukentėjusiam asmeniui, nepažeidžiant proporcingus įnašus ir regreso teises reglamentuojančių nacionalinės teisės nuostatų.

103. Žinoma, reikia atkreipti dėmesį į tai, kad dėl ieškinio pareiškimo vienam iš kelių gamintojų Direktyvos 85/374 3 straipsnio prasme senaties terminas pagal šios direktyvos 11 straipsnį nutrūksta iš principo tik gamintojo, kuriam pareikštas ieškinys, atžvilgiu. Tačiau net ir šiuo atveju senaties termino nuostatų atžvilgiu negalima ignoruoti funkcinio gamintojo sąvokos, nustatytos Direktyvos 85/374 3 straipsnio 1 dalies pirmoje sakinio dalyje, aiškinimo pasekmių[44].

104. Nors pagal Direktyvos 85/374 sistemą visi gamybos procese dalyvaujantys gamintojai vartotojui atsako solidariai, jei galutinis gaminys buvo su trūkumais, Direktyvos 85/374 11 straipsnyje įtvirtintas senaties terminas iš esmės turi būti nustatytas atskirai kiekvienam dalyvavusiam gamintojui.

105. Savo rašytinėse pastabose Komisija siūlo kitokį vertinimą, pagal kurį ieškinio pareiškimas tiekėjui, kvalifikuotinam kaip gamintojui pagal Direktyvos 85/374 3 straipsnio 3 dalį, galėtų nutraukti senaties terminą pagal 11 straipsnį gamintojo atžvilgiu 3 straipsnio 1 dalies pirmos sakinio dalies prasme. Tačiau galiausiai dėl tokio aiškinimo ieškinio pareiškimas gamintojui pagal 3 straipsnį nutrauktų 10 metų senaties terminą visų kitų gamintojų

44 — Žr. šios išvados 109 ir paskesnius punktus.

atžvilgiu pagal 3 straipsnį. Toks požiūris prieštarauja Direktyvos 85/374 tikslams, nepaiso Teisingumo Teismo praktikos, o iškėlus šį klausimą per posėdį, juo suabejojo ir Komisija.

106. Pirmiausia reikia pažymėti, kad sprendime *O'Byrne* Teisingumo Teismas, siekdamas išaiškinti išleidimą į apyvartą – momentą, nuo kurio pradedamas skaičiuoti senaties terminas, – rėmėsi gamybos procesu, kurį konkretus gamintojas įgyvendino dėl tam tikro gaminio. Tokiomis aplinkybėmis sudedamosios dalies gamintojas arba tiekėjas, kvalifikuotinas kaip (sudedamosios dalies) gamintojas, kuris parduoda savo pagamintą sudedamąją dalį kitam sudedamosios dalies arba galutiniam gamintojui, paprastai išleidžia šį gaminį į apyvartą, todėl jo senaties terminas pagal direktyvos 11 straipsnį pradedamas skaičiuoti nuo šios dienos[45]. Jei keletas gamintojų arba tiekėjų, kvalifikuotinų kaip gamintojai, yra integruoti į vertės kūrimo grandinę, ieškinio senaties termino pradžios momentas turi būti nustatomas atskirai kiekvienam gamintojui. Jei pareikštas ieškinys gamintojui arba tiekėjui, kvalifikuotinam kaip gamintojui, nutrauktų senaties terminą visų kitų dalyvavusių gamintojų ir tiekėjų, kvalifikuotinų kaip gamintojų, atžvilgiu, ir, nepaisant to, ar jie kada nors buvo įtraukti į bylą arba netgi sužinojo apie tai, vargu ar tai galėtų būti suderinama su sprendime *O'Byrne* pasirinktu konkretaus atskiro vertinimo požiūriu.

45 — Šiuo klausimu žr. F. Graf von Westphalen, minėta 13 išnašoje, 79 skyrius, 18 punktas; H. J. Kullmann, minėta 19 išnašoje, p. 151; D. Wuyts, minėta 17 išnašoje, 41 punktas; L. Dommering-van Rongen, minėta 13 išnašoje, p. 173 ir 174; M. van Empel, H. A. Ritsema, minėti 17 išnašoje, p. 83.

107. Be to, reikia priminti, kad 10 metų senaties terminu pagal Direktyvos 85/374 11 straipsnį iš esmės siekiama užtikrinti gamintojams aiškiai nustatytą jų atsakomybės be kaltės galutinę datą[46]. Šis atsakomybės ribojimas laiko atžvilgiu taip pat grindžiamas su įrodymais susijusiais argumentais, nes 7 straipsnio e punkte (vystymosi rizika) ir f punkte (sudedamosios dalies gaminys be trūkumų) numatyti galutinio gamintojo arba sudedamosios dalies gamintojų atleidimo nuo atsakomybės pagrindai reikalauja įrodymo, susijusio su gaminio išleidimo į apyvartą momentu. Kadangi gamintojui tenka ne tik įrodinėjimo našta, bet ir įrodymų rizika, o laikui bėgant tampa vis sunkiau pateikti šį atsakomybę paneigiantį įrodymą, tai prieštarautų Direktyva 85/374 nustatytai interesų pusiausvyrai, jei 10 metų senaties terminas, numatytas visiems gamintojams, įtrauktiems į vertės kūrimo grandinę, galėtų būti nutrauktas pareiškus ieškinį kitam gamintojui arba tiekėjui, kvalifikuotinam kaip gamintojui, ir todėl nutrauktas be jų žinios, juo labiau kad tokios bylos gali trukti itin ilgai.

108. Taigi, mano nuomone, laiku pareikštas ieškinys tiekėjui negali nutraukti senaties termino gamintojo pagal direktyvos 3 straipsnio 1 dalį atžvilgiu, jei tiekėjas, nacionalinių teismų manymu, turėtų būti kvalifikuojamas kaip gamintojas pagal direktyvos 3 straipsnio 3 dalį.

46 — Žr. šios išvados 47 ir paskesnius punktus.

109. Jei, atvirkščiai, pagrindinėje byloje nacionaliniai teismai turėtų padaryti išvadą, kad tokia tiekėja, kaip antai *APMSD,* dėl įtraukimo į *APSA* įgyvendinamą gamybos procesą kartu su pastarąja turi būti kvalifikuojama kaip gamintoja Direktyvos 85/374 3 straipsnio 1 dalies pirmos sakinio dalies prasme, laiku pareikštas ieškinys *APMSD* iš tikrųjų turėtų nutraukti senaties terminą *APSA* atžvilgiu.

110. Lemiamas šios hipotezės aspektas yra tai, kad tiekėjas, kuris pakankamai glaudžiai susijęs su gamybos procesą įgyvendinančiu gamintoju, kartu su juo turi būti kvalifikuojamas kaip gamintojas direktyvos 3 straipsnio 1 dalies pirmos sakinio dalies prasme. Kadangi, atsižvelgiant į funkcinį gamintojo sąvokos aiškinimą, šie abu subjektai turi būti laikomi vienu gamintoju pagal 3 straipsnio 1 dalies pirmą sakinio dalį, ieškinio senaties terminas taip pat turi būti skaičiuojamas abiem subjektams vienodai.

111. Šiuo atžvilgiu sprendime *O'Byrne* Teisingumo Teismas, atidžiai įvertinęs vartotojų ir gamintojų interesus, suderino Direktyvos 85/374 11 straipsnyje nustatytą 10 metų senaties termino pradžios momentą gamintojui *stricto sensu* ir tiekėjui, įtrauktam į gamybos procesą, remdamasis diena, kurią šis tiekėjas išleidžia gaminį į apyvartą. Atsižvelgiant į tą pačią interesų pusiausvyrą senaties terminas taip pat turi būti skaičiuojamas vienodai.

112. Kadangi senaties termino eiga pagal direktyvos 11 straipsnį nutrūksta tik pareiškus ieškinį, vienodas senaties terminas gamintojui ir tiekėjui, kurie bendrai kvalifikuotini kaip gamintojas 3 straipsnio 1 dalies pirmos sakinio dalies prasme, reiškia, kad dėl ieškinio pareiškimo tiekėjui nutrūksta 10 metų senaties termino eiga ne tik šio tiekėjo, bet ir gamintojo atžvilgiu, kurio gamybos procese dalyvauja tiekėjas.

113. Taigi atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, darau išvadą, kad – nacionalinių teismų įvertintinas gaminio tiekėjo kvalifikavimas kaip gamintojo lemia tai, kad pagal direktyvos 1 straipsnį šis tiekėjas atsako už žalą, atsiradusią dėl jo gaminio trūkumų, nepaisant to, ar jis kvalifikuojamas kaip gamintojas direktyvos 3 straipsnio 1 dalies prasme, ar kaip gamintojas 3 straipsnio 3 dalies prasme. Be to, dėl tiekėjo kvalifikavimo kaip gamintojo pagal direktyvos 3 straipsnio 1 dalies pirmą sakinio dalį 10 metų senaties terminas, nustatytas gamintojui, į kurio gamybos procesą įtrauktas tiekėjas, pradedamas skaičiuoti tik nuo tos dienos, kai tiekėjas išleidžia gaminį į apyvartą.

Taip pat pareikštas ieškinys šiam tiekėjui šiuo atveju nutraukia senaties terminą pagal direktyvos 11 straipsnį ir gamintojo, kurio gamybos procese dalyvauja šis tiekėjas, atžvilgiu.

4. Santrauka

114. Atsižvelgdama į pateiktus samprotavimus, darau išvadą, jog pagal nacionalinę proceso teisę galiojantis vienos šalies pakeitimas kita, kai gamintojas kaip atsakovas įtraukiamas į bylą, pradėtą pagal Direktyvą 85/374 suteiktoms teisėms įgyvendinti, yra su šia direktyva suderinama ieškinio pareiškimo šiam gamintojui forma, jeigu prašymo vieną šalį pakeisti kita pateikimo momentu pasta-rasis nebuvo atleistas nuo atsakomybės dėl pasibaigusio senaties termino pagal direktyvos 11 straipsnį.

115. Be to, jei pagrindinėje byloje nacionaliniai teismai turėtų nuspręsti, kad *APMSD* reikia kvalifikuoti kaip gamintoją direktyvos 3 straipsnio 1 dalies pirmos sakinio dalies arba 3 dalies prasme, pagal Direktyvos 85/374 1 straipsnį *APMSD* taip pat atsakytų už žalą, atsiradusią dėl gaminio trūkumų. Taip pat dėl *APMSD* kvalifikavimo kaip gamintojos 3 straipsnio 1 dalies pirmos sakinio dalies prasme reikėtų daryti išvadą, jog ieškinio pareiškimas *APMSD* nutraukė senaties terminą pagal direktyvos 11 straipsnį ir *APSA*, kurios gamybos procese dalyvavo *APMSD,* atžvilgiu.

VII — Išvada

116. Atsižvelgdama į anksčiau išdėstytus argumentus, siūlau Teisingumo Teismui *House of Lords* atsakyti taip:

„Nacionalinės teisės nuostata, kuri ieškinio, pareikšto pagal 1985 m. liepos 25 d. Tarybos direktyvą 85/374/EEB dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų,

reglamentuojančių atsakomybę už gaminius su trūkumais, derinimo numatytoms teisėms įgyvendinti tiekėją leidžia pakeisti gamintoju, taikant vienos šalies pakeitimą kita, yra suderinama su šia direktyva, jeigu prašymo vieną šalį pakeisti kita pateikimo momentu gamintojas nebuvo atleistas nuo atsakomybės dėl pasibaigusio senaties termino pagal Direktyvos 85/374 11 straipsnį.

Jei tiekėjas turi būti kvalifikuojamas kaip gamintojas Direktyvos 85/374 3 straipsnio prasme, pagal direktyvos 1 straipsnį jis atsako už žalą, atsiradusią dėl gaminio trūkumų. Taip pat dėl tiekėjo kvalifikavimo kaip gamintojo pagal direktyvos 3 straipsnio 1 dalies pirmą sakinio dalį ieškinio pareiškimas šiam tiekėjui nutraukia ieškinio senaties terminą pagal Direktyvos 85/374 11 straipsnį ir gamintojo, kurio gamybos procese dalyvauja šis tiekėjas, atžvilgiu.“